Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 18 август, 1977 шу. ● № 99 (5766). ● Мах 2 кеп.

ДОТТАГIЛЕН ВИЗИТ

СФРЮ ПРЕЗИДЕНТ, СКЮ ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ИОСИП БРОЗ ТИТО МОСКВЕ КХАЧАР

КПСС Центральни Комитетон СССР Лаккхехьарча Совета Президиумон вийха 16 августе официальни доттагIлен визитаца Москве кхаьчар Югославе Социалистически Федеративни Республика Президент, Югославе коммунистий Союза Председатель новкъост Иосип Броз Тито.

Цунца цхьана баьхкаб СКЮ ЦК Президиума исполкома секретарь Стане Долэнц, СКЮ ЦК Президиума член, Черногоре Социалистически Республика Президиума председатель Вельо Милатович, СКЮ ЦК Президиума член СФРЮ Союзни исполнительни веча председатела заместитель, СФРЮ кхыча мехкашцарча гIулакхий союзни секретарь Милош Минич, СКЮ ЦК Президиума исполкомера секретарь Александр Грличков, СФРЮ Союзни исполнительни веча член, СФРЮ арахьарча торговле союзни секретарь Эмил Лудвигер.

СФРЮ-н СССР-н паччахьалкхен байракхашца хозъяьча Внуковски аэродроме новкъост Иосип Броз Титон цунца баьхка Югославе партийнин паччахьалкхени деятелаши дег тIара моаршал хоатташ тIаийцар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата РСФСР Министрий Совета председатела М. С. Соломенцева, КПСС ЦК секретара К. В. Русакова, кхыча официальни наха.

Иосип Броз Титоген цунца баьхкарашкен дег тIара дIайха моаршал хаьттар столица къахьегамхой викалаша. Летни ара латтар СССР Герзашцарча Низий кхаь тайпан сийлен ха. СФРЮ-н СССР-н паччахьалкхен гимнаш лекхар.

Новкъостий Л. И. Брежневи И. Броз Титон советски бIухой строяна го баьккхар.

Аэродромера новкъостий И. Броз Титои Л. И. Брежневи мотоциклистий сийлен эскорт уллув а йолаш Кремле бахар.

Новкъосташка Л. И. Брежневгеи И. Броз Титоген, Советски Союзен Югославеи кхыча кулгалдеча деятелашка дIайха моаршал хетташ бар эзараш москвичаш.

(ТАСС).

Новкъоста И. Броз Титона Октябрьски Революце орден дIаялар

16 августе Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева Октябрьски Революце орден дIаелар Югославе Социалистически Федеративни Республика Президента, Югославе коммунистий Союза Председатела новкъоста И. Броз Титона. Из цунна сийлай дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама юкъе хьинаре дакъа лацарах, фашизмана духьал цхьана лоаттабьача къовсэме карагIдаьнар бахьан долаш, КПСС-и СКЮ-и, СССР-и СФРЮ-и юкъера вежарий дотта Iали массе а оагIорахьа вIаши цхьана леладу гIулакхаши дегIэдоаладеча а чIоагIдеча а доккха дакъа юкъедахьарах, вича денз 85 шу даларца.

СовгIат дIалуча бар КПСС ЦК Политбюро членаш, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ, КПСС ЦК секретараш, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателеи СССР Министрий Совета Председателеи заместителаш, СССР Лаккхехьарча Совета палатай председателаш, министраш, кхыбола официальни нах.

Зале ишта бар И. Броз Титона уллув баьнна баьхка СФРЮ партийчни паччахьалкхени деятелаш.

СовгIат дIалуча торжественни церемоне къамаьлаш дир Л. И. Брежневеи И. Броз Титоси.

(ТАСС).

ДЕГ ТIАРЧА, НОВКЪОСТИЙ ХЬАЛЕ

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето Югославе Социалистически Федеративни Республика Президента, Югославе коммунистий Союза Председатела новкъоста И. Броз Тито сийна 16 августе Кремле шу оттадир.

Шу оттадьча СФРЮ Президентаца цхьана бар цунна уллув баьнна баьхка югославски партийни паччахьалкхени деятелаш.

Советски оагIонгахьара цига бар новкъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателеи СССР Министрий Совета Председателеи заместителаш, СССР Лаккхехьарча Совета палатай председателаш, министраш, кхыбола официальни нах.

Шу оттадьча къамаьлаш дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежневеи СФРЮ Президента, СКЮ Председатела новкъоста И. Броз Титоси. (ТАСС).

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

«Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий-Юртарча отделене силоса хьажкIаш хьакха болабеннаб укх деношка. Совхозе Iалашде дезача 12470 тонн мошача доакъарах дикка дакъа кхоач Пхьилекъонгий-Юртарча кхаш леладераштa.

СУРТА ТIА: хьажкIаш хьокхаш я механизатора Горчханов Саудина агрегат. Силосах хьалъюзаш латт шофера Газдиев Iамирхана автомашина.

И. ПЛИЕВА сурт.

Планал совгIа 29 эзар тонн

Хьинар айденна къахьегаш ба укх юбилейни шера «Старогрознефть» НГДУ цхьоалагIча районни инженерно-технологически служба меккдаьтта кийча а деш дIаухийта болхлой. Цар болх дика вIаштIехьбаьккхаб инженера-технолога, коммуниста Атарщиков Михаил Павловича. Цудухьа Октябра 60 шу дузача цIей сийна тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш ба служба болхлой.

Духхьал августа хьалхарча ах бетта цар хьа а ийца, кийчдаь дIадахийтад 170 эзар тонн мехкдаьтта, е планагIа лаьрхIачул совгIа 6 эзар тонн. ДIа мел дахийта мехкдаьтта цхьоалагIча сортагIа да. Ер шу доладелча денз планал совгIа дIадахийтад 29 эзар тонн мехкдаьтта.

Социалистически яхье хьокхам телаш ба оператораш, коммунисташ Шаумян Степан, Хомутов Илья, Погосова Эмма, Пискунов Вадим, кхыбараш. Мехкдаьтта кийча а деш дIадохийтача дикагIйолча методех пайда ийца ца Iеш, шоай бехкагIа мехкдаьтта зехьа довш е технологически оборудовани болх ца беш сеца латташ моттигаш нийсъялийтац цар. Уккхаза мел бола болхлой ростовчанийн химикийн инициативагIа къахьегаш ба. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду Октябра 60 шу дузача цIейна.

А. ТИЩЕНКО.

Шалински района Ленина цIерагIча колхоза комсомольски организацеца 233 саг ва, царех 111 саг духхьал материальни производстве болх беш в волаш. Уж ба механизатораш, хьайбаш леладераш, овощеводаш, гIишлошъераш, свеклаш кхееpaш, шофераш...

Берригача советски наха а санна, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга хозача гIулакхашца накъабахара къонача болхлоша шоай комплексни планаш оттаяьй, хIаране социалистически декхараш тIаийцад. Цу декхарий керттера пункт я балха дикал

Юбилейни вахта хIара хьинаречa кIиро производстве хьалхабьиннарий керда цIераш йоахийт. Кхыбарел дукхагIа яхье котбьиннараштa юкъе цIераш йоах тракторист волча Арсанов Моцуй, комбайнера Аллазов Iумарий, пищекомбината болхлочун Умарова Раисай, доярка Кагирова Лайлай, свеклаш кхееча Митцаева Мархай. Цар кхыбарел хьалхагIа кхоачашйир соахкарен укх юбилейни шера хьалхарча ах шерен йола шоай хIаране заданеш а.

ВАХТЕ БА КОМСОМОЛЬЦАШ

Аьлча совдоацаш да, дIаладахача пхе шерен цхьоалагIча шера мехкарашеи кагирхошеи дика къахьийгалга. Масала, Асхабова Айзана комсомольско-кагирхой свеклаш лелаеча звенос хIара гектара тIара 350 центнер мерза овлаш чудера, планагIа 220 центнер йолча. Укх шера свеклаш кхеераша кхы а лакхагIара хьувкъам кхебе лаьрхIад — хIара гектара тIара 370 центнер.

Кагирхой балхаца боккхача лоархIаме моттиг дIалоацаш я «Октябра 60 шу дизара — 60 хьинаре кIира» яхача девизагIа йоаржаяь социалистически яхь. Комсомольцаштен кагирхоштен юкъе баьржаб КПСС ЦК-га дохьийтаргдолча Ленински комсомола сийлеч рапорта тIа кулг яздe бокъо яккхара къовсам.

Айденнача хьинарца къахьег кагирхоша колхоза шурий-товарни ферме а. Цун коллективо ах шера план тIеххкоачашйир: планагIа 2600 центнер йоагIача паччахьалкхенга ехкар 3283 центнер шура, 362 центнер дулх (план 250 центнер).

Социалистически яхьа итогаш къахьегамхошта дикагIа дIайовзийтара а, юбилейни вахте цар болх овсарегIа вIаштIехьбаккхара гIо де а лаьрхIа стендаш да массадолча производствени доакъошка. Хан-ханнахьа арахец «молнеш», къахьегама листокаш.

ХIанз колхоза комсомольцашеи кагирхошеи бу болх пятилетка шин шера планаш 7-ча ноябрга кхоачашье тIаберзабаь ба. Из инициатива яьржай кердача Конституце проект яйзачул тIехьагIа.

К. ИБРАГИМОВА, колхоза комсомольски организаце секретарь.

ШИ БОАХАМ — ШИ СУРТ

Сунженски район йоккхагIъярех цаI я вай республике. Цу чу боагIаш ба цхьайтта боахам: итт колхози цхьа совхози. Iалама хьалашка диллача уж боахамаш цхьатарра е цунга гIортташ торонаш йолаш да, къаьстта а вай бувцаргбола ши боахам. Бакъда, цу торонех хьаэца пайда цхьатарра бац. Бахьанаш дуккха да.

Ленина цIерагIа колхоз (председатель нов. Ш. Чилаев, керттера зоотехник нов. К. Асаев) йоккхагIъярех я Сунже. Таханарча дийнахь цу боахаме 2500 гаргга бежан да, царех бетташ бола 760 етт а болаш. Лоаман даьгIенашка ца дугаш цIагIа дита 397 къона бежан дикача хьале дар тхо цига хиннача дийнахь: хIараненa дийнахьи буси тIаккхета дулх планагIа 500 грамм йоагIача 700 — 750 граммага кхоачар.

Фермашка хьайбашта деш дола гIулакх зооветеринарни бокъонаша яххача тайпара оттадаьд таханалца. ЦIена а екъа я уж чудоахка базаш. ГIулакх дарах тарра царгара хьайоаха продукташ яхарца а белгалйоалаш я № 1 йола ШТФ (зоотехник нов. Газиханов А. А., ферма заведующи нов. Бахарчиев С.-С.). Масала, укх шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенга шура йохкара план ферма коллективо 126 процент кхоачашйир, планагIа 327 тонн йолча дIаелар 411 тонн шура. Соахкарчул 16 процент дукхагIа я из.

Ферма коллектив района сийлен Улга тIа яьккхай дика болх барах.

Колхозе болх беш я доаханна искусственни осеменени еш пункт. Болх дика вIаштIехьбаьккхаб цига. Цунна дола тешал да, укх шера Iодаьча 297 Iаьсах 4 мара ца далар.

Оаха баьча хьожамо а, лакхехьа йийцача цифраша а хьахьокх колхозе хьайбашцара болх лаьрххIа теркам беши цар продуктивность тIехь-тIехьагIа совъяхен лостабаь хилар.

Хьожаргда вай районерча вокх боахамга, цар торонаш (Iаламна диллача) цхьатарра йолга лакхе белгал ма-даьккхадий. Из я ХХ-ча партсъезда цIерагIа колхоз, хIана вай йийцачун лоалахо, цунах гIай а доаллаш. Боахама председатель ва нов. А. Кириллов. керттера зоотехник — нов. А. Кухно.

Хьайбаш дуккха а дукхагIа да укхаза Ленина цIерагIча колхозечул: духхьал доахан да 5 эзар совгIа, царех шура луш 3346 етт а болаш. Хетаргахьа, боахаме хьайбаш дукхен кIезиген леладар цигарча торонашка, хьалашка хьежжа хила деза. Нагахьа шоаш доахан леладой, царна эша кхоачам доаттабе беза царгара хьабоагIа пайда бизза хьа а эцаш.

ХХ-ча партсъезда цIерагIча колхозе къьгга хоалуш во оттабаьб хьайбашта Iунал дара а царгара пайда хьаэцара а болх. Воча хьале дар доахан оаха хьожам баьча деношка. Цкъадале, тоъаш яц хьайбаш Iан замалахь чудоахкаде эша помещенеш. Из бахьан долаш духхьал детташ дола доахан мара базашка дIаоттаде торо яц колхоза, кхыдола хьайбаш, моллагIа ха яле а, ара латта дезаш да. Цу даькъе совхка а, укх шера а даь 676 Iаса хоттах йизза йолча базашка латт. Царга хьожаши, цIендеши, царна тIаккхета дулх теркалдеши саг вац. ДIаьхача дийнахь цу хоттийла а латташ, Iодувшен салаIен вIаштIехьдоацаш да уж. Тхо хьожаш хиннача дийнахь 2-ча ферме цу Iаьсашта дена мошa доакъар доагIачул 3 — 3,5 кIезигагIа дар.

ХьатIадоагIаш дa шийла Iа, тIаккха боахамера кагий хьайбаш хIанзлехьа а 60—70 процент гIелденна, воча даьнна да. Къаьстта тишденна, Iалаьмате бIеха дар 2-чен 5-чен фермашкара Iаьсий. Сайцарча колхоза селекционерага нов. П. Д. Глебовга хаьттар аз, цу Iаьсашкара хьал хац-те боахама кулгалхошта, керттерча зоотехникаи ветеринарни лоран ни. А. С. Кухнокеи Н. М. Васильченкокеи?

— Царна хIара шера гуш да-кх из тайпа сурт, — аьлар цо.

Цхьаькха а да. Шо-шоай группаш а яь къоастадаьдац фермашка укх шера даьи шин шерага кхаьчан дола хьайбаш, е сиргIилгаш а е Iаьсий а. Хала да цу хьалс «кхедеча» хьайбаех дулх долаши дукха шура луши дола доахан хургда ала. Цу тайпара ду «Iунал» бахьан долаш республикерча боахамаша хIара шера, фу доладе нийду яхаш, дуккха ахча а телаш, кхыча моттигашкара хьайбаш нийду.

Цул совгIа, колхозе долча доаханга а хьежача зоотехнически бокъонаша хьехачунга а диллача, тоъаш яц фу доладара эша бугIаш, цхьаккха ферме а болх беш яц искусственни осеменене пункташ.

Дог хьесташ бац хьайбай боахамо колхоза укх шера дIабахача 7 бетта баь пайда. Тоъаргдолаш да, цу хана чухь фермашка болча 3346 Iаттах бахкаьр 1118 мара бац аьлча. Вешта аьлча из да хIара 100 Iаттах Iаса даь 33 мара бац яхилга. Укх шера Iодаьрех хIанзлехьа денцад 179 Iаса, е деррига а Iодаьрех 15 процент. Къаьстта дукха дайнад укх шера даь Iаьсий 2-чеи 5-чеи фермашка.

ДIабахача июль бетта фашкаргашта духьал етта молхаш ца тохар бахьан долаш, пироплазмоз яхача лазарах цамогаш хиннача 182 Iаттах 13-нена, къе ца балийта, урс хьакха дийзар шоллагIча ферме. Детташ дола доахан дар уж.

Республика боахамий ерригача коллективаша а санна, ХХ партсъезда цIерагIча колхозе а тIаийцад хьатIадоагIача дезача ден, Октябра 60 шу дизара сийна шоай социалистически декхараш. Уж кхоачашде атта хургдац хIанзара хьал колхоза фермашка дIахо доде. Хетаргахьа, колхоза кулгалхоша ишта бехктокхам та хеташ дита гIулакх, цунна йоагIаш йола оценка ца луш дуте тамаш я Сунженски районни организацеша.

Б. ДИКАЕВ, тха штате воаца корреспондент.

МА ТАЛХИЙТА ДIАДУВ ФУ

ДогIаш делхаш ха лаьттаяле а, I-ча класса стандартага кхоачадеш цIендаьд гурахьа дувча ялата фу «Новогрозненский», «Кошкельдинский», Мичурина цIерагIча совхозий болхлоша. Дика вIаштIехьдаьккхад фу цIенделга «Атагинский», «Шалинский» совхозашка, Шелковской района «ЦIе ахархо» яхача колхозе.

Цхьабакъда, массанахьа лелац из болх ишта. Къаьстта во да гIулакх Наурски района боахамашка. Цига хIанзчул тIехьагIа Iалащде деза доагIачох кхоалагIа дакъа дIадув фу, хIаьта цIендаь кийчде дезар кхы а дукхагIа да.

ТIехьадисад боахамаш Советски, Веденски, Ножай-Юртовски, Надтеречни, Назрановски районашка.

Ялат дIаде доладала дукха ха йисац, хIаьта а «Консервплодоовощ», «Чеченингушвино» объединене дукхагIйолча совхозашка таханалца цхьаккха центнер а фу кийчдаьлац. Ховш дац, цу боахамий специалисташи кулгалхойи ялат дIадувлга сенца кхоачашде уйла йолаш ба.

Цу боахамашка фуна лаьрхIа дIаоттадаь ялат доагIача бесса цIендаьзеи, цхьанщайолча моттигашка шкъарчоа а дегэнзеи, йоагIачул сонта тIоадал йоаллаши да. Цу гIулакхо чIоагIа лохъю фуна дикал. «Маяк» яхача совхозе ца цIенбеши тIаьда болаши дIаоттабаь 300 центнер мукх найдана боацача баьннаб. ТIоадал йоалла фу дукха да Ножай-Юртовскии Шалински районий боахамашка.

Боахамашка данза дарглоаца гIулакх да эшшача боарамахи дикен фу лоацача хана Iалашделга. ЛоархIаме да цигарча лаьтташка даьнна «районированни» фу Iалашдар. Из торс хIара боахаме я.

ДIаоттадаь фу сихдаь цIенден докъаден деза. Из болх дикагIа дIабахьара ден а бус а болх бе йолаялийта еза ялат цIендеш йола механизмаш, ялатий пункташ, сушилкаш, фо детташ йола установкаш. Фу цIендеча балха цахаддаш шоай тIахьожам лоаттабе беза агрономаша.

ВIалла ла йиш йоацаш гIулакх да, дуккхача маьха а йолаш, ийца ялат цIенду пункташ болх ца беш лоаттаелга. «Ингушский», «Гудермесский», «Гвардейский» совхозашкеи «Червленский» совхозеи уж дIа ца оттаеш яда шинъ-кхоъ шу да. Цар оатхалаш, узлаш ара яда, мукх а юаш. Уж пункташ вIашагI ца а йохкаш, кIезига овсарле йолча эIамигача механизмашца цIенду цу боахамашка фу, цудухьа массаза тIехьабувл из болх.

ЛаьрххIа теркам бе беза Iалащдаь фу дIаоттадара, лорадара, хIаьта цун учет яра.

Октябра 60 шу дузача юбилейни шера дIадуаш дола ялат къаьстта дика хьувкъам лургболаш кийчдар юрта боахама хIара специалиста, болхлочун сийдола декхар да.

ГУРАХЬА ДУВЧА ЯЛАТА ФУ КИЙЧДАР (10-ча августага. Эшачох процентаща)

Яхь лелаю районаш	ДIаоттадаьд	Цунах коп даьккхиш	Цу даькъе I классах	II классах
Ачхой-Мартановски	113	99	62	33
Урус-Мартановски	154	72	36	36
Веденски	8	8	1	—
Ножай-Юртовски	77	40	—	23
Советски	31	31	—	—
Грозненски	105	74	28	20
Сунженски	98	46	19	21
Гудермесски	117	104	96	—
Шалински	88	70	37	22
Малгобекски	101	35	22	9
Назрановски	75	38	12	18
Надтеречни	124	41	3	35
Наурски	66	55	11	25
Шелковской	96	86	51	30
Республике гIолла	99	62	28	22

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕНИ ДАГЕСТАНЕИ ДОТТАГIАЛА ДЕНОШ

«МАРША ДОАГIАЛДА ШО, ВЕЖАРИЙ!»

Массехк ди мара дац вай республике чIоагIа дез а даь Дагестанеи Нохч-ГIалгIайчени доттагIала Деноши чакхдаьха. ЦIаккха дег чура даргдоаца вежарашка йолча шин республика къахьегамхой доттагIала цIей а хинна дIаэттар Нохч-ГIалгIайчен лаьтта тIа хинна уж вIашагIкхетараш. ХIаьта тахан из цIей дIахохьош да Дагестана лаьттан тIа.

Селхан Грознерча В. И. Ленина цIерагIча майда тIа вIашагIкхийтта наькъа араьлар вай республика общественноста викалех латташ йола делегаци. ЧIоагIъенна дIаэттача традицех В. И. Ленина памятник латтачара дIаболабелар Нохч-ГIалгIайчен делегаце никъ. Делегацена юкъе ба партийни а советски а болхлой, творчески интеллигенце викалаш, производстве хьалхалаттараш, профессиональни а самодеятельни а артисташ.

Нохч-ГIалгIайчени Дагестанеи доттагIала Деной эмблемаш тIалатта автобусаш, машинаш дIахохаш вежарашка йолча шин республика доазув къастача. Укхаза Аксая лакхача берда тIа хьаьшашка хьежаш ба фусамдай. Массанахьа гуш да советски халкъий доттагIал хестаду лозунгаш, транспаранташ. Хьаьшашта духьалбаьхкача наькъа бе доахк зизаш, хьахоз чокхеш дувхача мехкараша лекхача пандара, еттача фатай оазаш. Хьаьшашка моаршал хатта духьалбаьккараштa юкъе ба Дагестана партийни а советски а болхлой, производстве хьалхалаттараш, творчески союзий болхлой. Каст-каста наькъагахьа бIарг лоххаш ба Социалистически Къахьегама Турпал, Дагестана халкъа поэт Гамзатов Расул, йоазонхо Ахьмадхан Абу-Бакар. Укхаза ба Хасав-Юртовскии Новолакскии районий общественноста викалаш. Дукха да цар вай республикацара бувзамаш. Тоъал ха я цар Гудермесскии Ножай-Юртовскии районашкарча къахьегамхошца социалистически яхь лелаю, шоайла доттагIал тIехь вIашин гIо новкъостал ду.

Массаза а санна дIайха да доттагIашта юкъера вIашагIкхетар. Хьаьшашта духьалдахь дагестанций IаьдалагIа кийчдаь тух-сискал. Нохч-ГIалгIайчен делегацега моаршал хоатташ къамаьл ду КПСС Дагестански обкома секретара Ш. А. Исмаилова.

—Такан Дагестана лаьттан тIа доккха цIей кхаьчад, — йоах цо. — Тхона массаза а доккха дикахетар хул тхоай лоалахой, тхоай вежарий — Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой бIаргабоврах. Вай республикашта юкъера бувзамаш, вай вIаши дIа а хьа а леладу гIулакхаш советски халкъий дохаргдоацача вошала къаьгга дола цхьа тешал да. Цудухьа Дагестано дег тIара «Марша доагIалда шо, вежарий!», йоах шуга.

Вай республика цIерагIа къамаьл даьча парте Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бузуртанова фусамдаьшта баркал а аьлар вежарашка йолча шин республикай доттагIала Деноща Дагестанеи Нохч-ГIалгIайчени халкъашта юкъера вошал дIахо кхы а чIоагIдара новкъостал дергдолга белгал а даьккхар.

ВIаши дIа а хьа а ув хьаьшийн фусамдайи. Вежарий санна шоайла мархIакхет СССР халкъа артист Эсамбаев Махьмуди Гамзатов Расули, къамаьл деш латт Ахматова Раисаи Алиева Фазуи. ДIайха ловзар отт эIамигача майда тIа. Хьалхара безам биаь баьлча Махачкалага хьа дIайолалу машинаш. Городе Iочукхоаччача хьаьшашка моаршал хоатт Дагестана столица общественноста викалаша.

Цу дийнахьа Г. Цадаса цIерагIча Дагестански пединститута художественно-графически факультета музее хьайийлар Нохч-ГIалгIайчен художникий выставка. ХIаьта сайрийна укхаза дездир Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь Нохч-ГIалгIайчени Дагестанеи доттагIала Деноши хьаделлар.

С. МУТАЛИЕВ, «Сердало» газета спецкор.

СУРТА ТIА: хьаьший тIаьцаш ба.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Юкъара я СССР Конституце проект

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

ДЕРРИГА ХIАМА САГА КЪАХЬЕГАМО ХЬАККХЕЛЛАД

СССР кердача Конституце проект ювцача хана «Горец» яхача совхоза болхлочо М. Дадаева аьлар: «Хьалхарча хана вайцига оалаш дар, «нагахьа санна хьай ког дIаккхетийта безам беце, юхаверза хьашт дац. «Долла хIама ма чIоагIа хувцаденнад цу хана денз, мичара дайннад из кица. Сона бIаргагуш овлангара денз хувцаденнад вай вахар, дIаяьллай лоаман нахагара къел, маскал. Эггара керттердар — хувцабеннаб, хьалкхийнаб нах. Сона, мугIарера болхлочоа, хетаргахьа, кхы мел болчарначул дикагIа бIаргагу уж массе тайпара хувцамаш. Шаьра дагадоагIа сона хIанз лелаш йола 1936 шерара СССР Конституци тIаийца. Хала, хIаьта а сакъердаме, ха яр из. Кизга чура гуш санна бIаргаита хьалхашка хьаотт революци яллелхьарча ханах юхейиса тиша тIехьале, колхозаш цу хана кьона, чIоагIъенна яланза яр. Цу хана денз 40 шерал кIезига тIех мара ха яьннац. Цу юкъа вай вIаштIехьдаьннад халонаш эшае меттел, наха бIаьш шерашка дагадаьлла керда вахар турпалча къахьегамца хьалде а».

Къаьнара Урус-Мартан — готтига улицилгаш, таша шалгаш даьгIа юрт. Лоалахо волча хьоашалгIа водаш хилча, ахаш дувн боккхийча ваха, кхоржорган хила дезар, ца хилча, тонга гIолла боагIача хоттала чу а ваха воаллийсаргвар.

Цу ханашкахьа тха района мишта хиннай хьахьокх укх тайпарча цифрашеи фактешеи. 1907 шера Урус-Мартаче повзтхьа молла, виъ шейх, паччахьа эскара 19 эпсар, Iарбий дешар хьехаш пхи мутIаIалам хиннав. Из дар халкъаш боаьне доахкаде. эннги хилийта тIерташ паччахьа Iаьдало лелаьча политиках хьахиннар. Нохчий образовани, эггара тIехьъяьлча а. хьужаренашка маIан ца хова дола КъорIа тIара йоазув шаьрдича йоалаш яр. ХIанз нагахьа дезал бац моллагIа хинна а цаI лакхера, юкъера специальни образовани яьккха е вузашкеи техникумашкеи деша вагIаш воацаш. Укх тIеххьарча шерашка 4328 дешархочоа лаьрхIа ийс школа хьалъяь районе, хьехархошта чуIе цIенош хьалдаьд Алхазурове, ГехтIа, Шалаже, Комсомольске, Урус-Мартане, Iалаха-Юрта, ГIойтIа. ХIаране чу 320 моттиг йолаш школаш хьалъеш латт. Рошничуи ГехтIеи, Урус-Мартан — 140 моттиг йолаш берий комбинат, ГехтIеи Шалажеи ветсадаш хьалъеш латт.

Алхха дIадахача цхьан шера 31 школа парташтa хьалхашка йохайра 21718 бер, царна хьехаш 910 хьехархо ва. ХIара шера дешара шу долатуш вай мехка тайп-тайпарча городашка — Волгограде Краснодаре. Саратове. Ростове Ставрополе, Воронеже — лакхерен юкъерен дешара заведенеш йистеяьха бе-беча къамех бола бIаьш хьехархой боагIа вайнаьха берашта хьеха.

Нагахьа санне 1917 шера цхьаккха лор хиннавеце, хIанз районе бахачь наьха унахцIено лораеш лакхерен юкъерен медицински образовани йола 250 гаргга лор ва. Iакха тоаеннай унахошта, юрта боахама болхлошта гIулакх дара культура, кIезигагIа дов бераш. Денгара дв. массаза доал тоалу Урус-Мартановски районерча къахьегамхой материальни хьал-торо. Лакхденнад совхозий болхлошта тела алапи общественни потреблене фондашкара гелача ахчий бохрамаш. Цу дерригача хIамаша къаьгга хьахьокх советски наьха вахара хьисап.

Дукха болх баьб райцентр юрта юккъера майда В. И. Ленина цIерагIа улице тоаеш. Юрташка быта дешаш комплексно къоастадара де дезар деш да. Масала, цу гIулакха хьоахае мегаргья ГIойтIа. Укхаза хьалдаьд культура ЦIа, детсад, универмаг, хозмаг, культтоварий тикаш, продуктови, маькх йохка тикаш, столови, быта ЦIа, амбулатори, больница, 100 номер йола автоматически телефонни станца. Ийлла йоалаш латт водопровод. Районерча еррига юрташка электричество чуйиллай, асфальт йиллай тIо техан паькъаш да массе юртара районни центре долхаш. Дукха ялат, шекара свеклаш йоах района боахкамаша. БархIлагIча пятилеткаца нийсйича нийслагIча пятилетка шерашка 26 процент дукхагIа кийчдаьд дулх, тха — 46, ганарий фу — 37 процент, сом — шоззза дукхагIа.

1976 шера районерча бархI совхозах ялхне рентабельно чакхдаьккхар юртбоахама шу. ДоккхагIдола декхараш кхоачашдоа оидо дакъа лаьцад Мичурина цIерагIча «Горец», «Гойтинский», «Урус-Мартановский» «Солнечный» яхача колхозий коллективаша. Духхьашха хIара гектара тIара 28,6 центнерага кхоачаш ялат даькхар районе.

Юрта боахаме лаьттанца болх беш йола керттера кечал дахчан цух хиннача хьалхарча хана цхьа цаI специалист вацар, хIаьта хIанз кхушка ена низ бола техника-м кхыметтел гIанахьа а дага хийпа яцар цу хана. ХIанз совхозашта карагIдувла хIамаш вIаштIехьдаргдарий цу хана? Даьлане а даргдацар. Вай халкъа паргIатой иразе денад Сийлахь-боккхача Октябро. Из долла хIама вIаштIехьдаьннад, эггара хьалха, КПСС-о лелаю ленински къамий политика, СССР халкъашта юкъара доттагIал бахьан долаш.

«Вайна хьалхашка латта декхар,—аьннад новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме, — Конституце проект ма-моггIа шерагIа, паргIатта, бокъонца кхорта а болаш ювцилга, берригa къахьегамхой, массе тайпарча бахача наьха викалаш цу гIулакха юкъеозилга, вайнга вIаштIехьа а яьнна дIаэттача общественни гIулакхий формаех цу гIулакха пайда эцилга».

КПСС райкомо, совхозий партийни организацеша, культура учрежденеша, ВЛКСМ райкомо, кхыча организацеша кийча а яь чакхйоах СССР Конституце проект шерра ювцараи дIайовзийтараи тIаерзаь тайп-тайпара мероприятеш. Хоржамашта хьалха йолаенчача кампане Iоаяьча массово-политически балха опытах ко IоIтолга а еш, партийни организацеш шерагIа пайда эца яннай багах еча агитацехи пропагандахи, массови информаце средствах, кинох, радиох, чепайоазонах, агитпунктех, докладехи политинформацеехи, гойтара агитаце средствах.

Районе КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеш, Л. И. Брежнева доклад, СССР Конституце проект чаха дIайовзийта оарцагIваьккхаь 500 совгIа агитатори политинформатори. КПСС райкома а «Знание» яхача районни общества а 400 гаргга лектори докладчики. Укх деношка къахьегача коллективашка вIашагIа а елла болх беш я СССР Конституце проект Iомаю 183 группа. Цу группашта тIачIоагIбаьб пропагандисташ, дукхагIча даькъе хIанз чакхъяьннача занятей графикаши планаши оттаьяр.

Культура учрежденешка лекцеш еш, беседаш, тематически сайренаш диспуташ ю. устни журналаш деш. Района библиотекашкеи культура цIеношкеи книжни выставкаш, уголокаш кийчъяьй.

Проект ювцаши Iомаеши болча хана Урус-Мартача къахьегамхоша доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцу. Масала, Мичурина цIерагIча совхоза шурий-товарни ферма бригадира ноз. Р. Цицаева ше къамаьл деш аьлар. «СССР кердача Конституце проекта тIа ма-ярра хьахьекха, машар безаш йола вай парте чуреи арахьареи политика дег тIара къоабал а еш, хьайбаш лелаДерий коллективо 1977 шера декхар тIаийцад паччахьалкхенга планал совгIа 100 тоннал кIезигагIа йоацаш шура йохка».

Мичурина цIерагIча совхоза къахьегамхой митинге ше къамаьл деш, Ленина орден лелаеча Умалатова Зате аьлар, шоай барт тайпача коллективо дег тIара къоабалъю кердача Конституце проект. хIаьта из кепатеха араяьккхара жоп а луш юбилейни шера хIара гектара тIара 150 центнер, вешта аьлча хьалхагIа лаьрхIачул дукхагIа сом гулбе лаьрхIад.

Проект ювцараи дIайовзийтараи беш бола берриге болх Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача юбилейна даха мадоаггIара накъадахара чакхйоахача мероприятешца айхха бувзам лелабу. 1977 шера 16 июнеи 21 июлеи массане къагара политденош даьд «Советски паччахьалкхеи Керттера Закон», «СССР кердача Конституце проекта хьакъехьа» яхаш темаш а йолаш. Цу деношка 478 докладчико, лекторо, политинформаторо, агитаторо къамаьлаш дир боахамашка, предприятешка, нах баххача моттигашка, царга ладувгIаш хилар 9077 саг.

Кердача Конституце проект дIа а йовзийташ, лекцеш йийшай, беседаш яьй укх темаех лаьца: «ДегIаенача социализма Конституци», «СССР Конституце — кагирхой хьакъехьа», «УнахцIено лораяра гIулакх — кердача Конституцега хьежжа», «Демократи — вай паччахьалкхеи общественни вахара лардера принцип», кхыяраш.

Кердача Конституце проекта хьинаре пропаганда еш шоаш хилар хьахьекхад А. Манцаевез Р. Чергизовен — «Гойтинский» совхоза агрономаша, А. Б. Ирипханова — растениеводства цеха агронома, Х. Кадырова — «Красноармейский» совхозерча мехотряда начальника. Н. М. Мунаева—№ 1 йолча юкъерча школа директора, В. М Сухинас — № 5 йолча сайрийнарча школа хьехархочо, В. Я. Зеленханова — Мичурина цIерагIча совхоза директора, Н. Н. Петровас — Алхазуровски юкъерча школа директора, дукхачаь кхычар.

СССР кердача Конституце проект ювцача хана района къахьегамхоша предложенеш еннай:

Х. Кадырова — «Красноармейский» совхоза мехотряда начальника предложени еннай «Сага бокъоний хьакъехьарча» статьяна укх тайпара пункт юкъеяхьа: **«Социалистически яхье дакъа лацара йолча сага бокъон хьакъехьа».**

Гехински юрта библиотека заведующе предложени еннай 47 статьяна укх тайпара дешаш IотIатоха. **«...Цу гIулакха хиланза дарг мел доаца хьалаш хулийт паччахьалкхено, мах боацаш пайда эца гражданашта библиотекаш, клубаш, культура цIенош а луш, шоай лоIамеча обществаштеи союзаштеи гIо а деш»,** дукха кхыяраш.

Кердача Конституце проект ювцара беш бола берриге организаторски идейно-политически болх Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара ела кийчоица, пятилетка шоллагIча шера тIайийца планаши социалистически декхараши кхоачашдарца айхха бувзам бу.

А. МУЗАЕВ,
КПСС Урус-Мартановски райкома пропаганда агитацеи отдела заведующи.

ИРАЗЕ КХЕЛ

Кердача Конституце проекта 45 статья тIа яздаь да: «СССР гражданий деша бокъо я. Из бокъо Iалашъю массе тайпара дешар мах боацаш хиларца, берригa кагирхой юкъера образовани йолаш хулга декхар даь тIа а дожадаь, чакхдоаккхаш хиларца...» Проекта тIа дIахо белгалдоаккх, СССР гражданаш наьна метталла деша бокъо хиларал совгIа, Октябрьски революци яллалца кхыметтел шоай йоазув ца хиннача къамашта наьна метталла деша бокъо ялар а из йизза кхоачашъяр а доккха хIама да, аьнна.

Тахан Российски Федераце школашка, институташка Iомабу 47 къаман мотт. Из я хьалха тоIадаь дахкхача аIамигача къамашта шоай культура деIайоалае Советски Iаьдало енна бокъо.

Хьалха, Октябрьски революци яллалца, йоазув доацаш хиннача къамех да нохчийи гIалгIайи къам а. Иразе кхел хинна исторически лоацца хана, сийрдача наькъа тIа дайна культура лакхаленашка дола вай къам. Ленински къаман политика нийса а гаьнна бIаргагуш а хилар хьахьокх цу гIулакхо.

Бакъда зама сеца латтац. ХIанзара коммунизм хьалъяра этап белгалаяьккха я сихха дегIаухача хIама хьакхоллача низаша, Iилма-технически а социальни а прогрессо.

Геттара кIоаргъенна а интенсивни а я къамаш шоайла довзара, уж гаргаахара процесс. Цхьан къамаи карагIдьнначох вокхо пайда эцаш хиларца деррига юкъа да вай мехка. Иштта да метта гIулакх а. ХIара метта карагIдьннар дIаьха эцаш хилча мотт бIаьхегIа хул. Интернациональни а лексически а фонд юкъара хул, метта общественни функци лакхлу.

Къамаш шоайла гаргаахаро дегIакхувл меттай чулоацам а. Вай мехка массавар раьза а волаш шоай лоIамах тIайица а къамашта юкъе бувцаш а ба эрсий мотт. Цо эрсий а деррига дунеи а культура йовзийташ бола никъ хьабийллаб массанена.

КПСС ЦК-ви СССР Министрий Советеи соцамаш тIа къаьстта теркам тIабохийтт дешархой кIоаргга знанеш, коммунистически мировоззрени йолаш хьалкхебара. Цар белгалдоаккх юкъерча школера болх мишта тоабе беза. Керттера чулоацам ба дешархошта знанеш ялари кхетама болхи къаста йиш йоацаш цаI хила безилга. ДIадахар, къаьнадар хьатIа ца эцаш, вай общества дегIаяра перспективаш бIаргагуш, коммунизм хьалъеча шоай низ ца кхобеш хьалха латтаргбола интернационалисташ-патриоташ хьалкхебара декхар да школана хьалхашка оттадьар. Школаш кердача наькъа тIа яларга хьежжа хувцалу дIахьехача предметий чулоацам а.

Иштта наьна мотт хьехара гIулакха заманга хьежжа хувцалу наьна мотт хьехача юкъейоалае еза керда методаши приемаши.

Хьехархо хила веза хIанзарча лингвистика карагIдьннар дика ховш, дешархой теркам тIаозаш, наьна метта хозал, цун бIаьхий хилар гучадоаккхаш.

ЧIоагIа лоархIаме да дикагIа болча хьехархой опыт къоначарна юкъе йоаржайича. ХIаьта уж дика хьеха хьехархой вай юртарча школашка дукха болаш а ба. Школе йолча торонех бизза пайда а эцаш наьна метта урокаш дика хьехаш ба: Наьсарерча № 3 йолча школа хьехархой Я. Мелов, С. Патиев, МагIалбикерча школа-интерната хьехархо Х. Ахриева, № 20 йолча школа хьехархой С. Хаматханов, З. Базоркина, Л. Плиева иштта дукха кхыбараш а. Цар массаза пайда эц школе йолча технически средствах, гойтара пособех. Йоккха опыт а йолаш, тIабийрза болх беш болча хьехархоша урок дIаяхьара методика бакъахьа къоастаю, хов бераша кхетадер а ца кхетадер а фул. Бераштa хала дар, ца кхетадер дIахьехаш шоай ха ца кхоеш новкъостал лу. Цар урокашка хиннача къонача хьехархоша дукха пайда эцаргба шоашта.

Республике наьна меттеи литературеи дIахьехаш дикагIа болх беш болча хьехархоша меттах лаьца хIанзарча Iилмана ховр массаза юкъеккхувлаш пайда эц. ДIахьехаш йола материал хьалха-тIехьа йоацаш, ший йоагIача аргIагIа Iомаю. Наьна метта хозал, бIаьхий хилар гойташ, бераштa гонахьа долча вахарах лаьца масалаш гойташ дикагIа бовзийт дай мохк, цун культура, истори.

Истори довзарга хьежжа новкъостал ду тахан школе деша вагIача дешархочоа ший хургйола професси лаха, СССР визза гражданин а хинна дIаотта.

Из да конституционни бокъонех, дешар вахарца, производствоца дувзара ларда тIа шерра профессионально-технически дешарах бизза пайда эцар.

А. ЦИЦКИЕВА,
РСФСР къамий школай Iилма-тохкама института Нохч-ГIалгIай филиала Iилман болхло, РСФСР халкъа образоване отличник.

ОАХА КЪОАБАЛЪЮ

СССР гражданий бокъонаши декхараши вIаши дувзаденна да. Уж вIаши дувзадениилга СССР кердача Конституце проекта тIа да. Цу тIа дIачIоагIъю гражданий йоккхий демократически бокъонаш.

Конституце проекта тIара хIара статья а хIара мугI а чIоагIа уйла яьйташ ба. Цо со вокккхий а ву. Вай вахара Керттерча Закона проект ювцаш боккха болх бу тха коллективе. Массе участкашка газеташ дийшад наха Конституце проект йовзийташ, цу хьакъехьа беседаш яьь, собранеш чакхъяьхай. ХIанз тха еррига коллективо къахьег «Брак йоацаш бе болх» яхача девизагIа. ХIаьта брак ца еш болх булургба, нагахьа санна хIаране ший балха говзал лакхйой. Кердача Конституце проекта 60 статья тIа йоах: «Къахьега могача СССР хIара гражданина декхари сийлен гIулакхи да общественни пайдане гIулакха даькъе ше хержа болх цIена хьабар, къахьегамеи производственни дисциплина цIенхаштта кхоачашъяр». Сона бакъахьа хетт **«ХIара гражданин декхарийла ва ший балха говзал лакхъе, ший знанеш шеръеи кIоаргъеи, ший культуони боарам айбе»** яха дешаш IотIатехача.

М. ГАДАБОРЩЕВ,
Назранерча РСУ мастер.

КАГИРХОЙ НАЬКЪАШ

Республика столица промышленни предприятешка, транспортнии гIишлошьеш организацешка, дешара заведенешка шерра ювцаш я СССР кердача Конституце проект. Производствоца айхха бувзам э болаш, вай мехка чIоагIа дегIаденад профессионально - технически лаьрххIа юкъерен дешар.

Кердача Конституце проекта 45 статья тIа аьна да: «СССР гражданий деша бокъо я. Из бокъо Iалашъю массе тайпара дешар мах боацаш хиларца...».

Масала, хьаэцаргье вай «лакхача культура училища» аьнна цIи тилла йола Грознера цхелагIа профессионально-технически училища. Ше болх бе йолаелча денз яттаи эзараш болча кагийча нахаи мехкарашта тайп-тайпара говзалаш еннай цо. Духхьал укх шера разряд а луш, юкъера дешар а чакхдоаккхаш 250 кагирхочо укхаза хьанйиг слесара монтажника, газоэлектросварщика говзал Iомаяра дола дипломаш. ТIехдика дийшараштa разрядаш лакхагIа еннай. Училища чакхъяьккхараша болх бергба практикаш шоаш хиннача гIишлой-монтажни организацешка.

Цхьабараш Грозне бисаб Вожаш балха дIабахаб Москве, Пензе, Рязане, Балашове, Саратове, Тольяте, кхычахьа

— Тха сий лакха лоаттаду кхычахьа къахьега дIабахача кагийча нахеи мехкарашеи, — йоах училища директора Коробов Юрий Максимовича. — Цуьна дола тешал — училища цIерагIа хьауха баркал оала письмош.

Царех цхьанне тIа да укх тайпара дешаш: «Доккха баркал хилда хьехархоштеи производственни дешара мастераштеи кагирхой дика Iомабарах. Шоашкара хьокхам гойташ къахьег цар, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре. Уж тайпа говзанчаш кхы а бахкийталаш тхона». Из письмо денад Пензенски гIишлой-монтажни управленера.

ХIанз юха а дIайёбеш латт училище кагирхойн мехкарийн. Верригa хьаэпа лерхIар 400 саг ва. Дешеи къахьегеи дика хьалаш вIаштIехьдаьхад царна. Классаш кийчъяьй технически дешара пособешца, приборашца. Укхаза деша хайшача кагирхошта мах боацаш кхоза кхача а кийчбу. тIадувха барзкъа а лу, хIаьта чуте дика обшежити а я. Цул совгIа, лоамашка шоай довлахьа салоIа зона а я кагирхой. Кхы цхьаькха хIама а да училище деша боагIараша теркалде дезаш. Укхаза кхаь шера дешаш яьккха ха къахьегама стажа юкъейода къонача болхлочун.

Я. БУБНЕНКО.
пенсионер.

Ший балхах тIехдика кхеташ ва Карабулакски химически реагентий завода КИП-еи автоматикаи слесарь Ковалев Виктор Яковлевич. Иштта хиларах башха - дика толамаш даха вIаштIехьдоал цун. Из хьожаш йола прибораш массаза а тешаме болх беш хул. Комсомольски прожектора кулгалхоше хиларах тарра дукха балха тIа нийслу кхоачамбоацараш гуча а доахаш уж дIадахара болхлой оарцагIа боах цо.

Хаддаиза социалистически яхье хьалхалатташ хьавоагIаш хиларах Виктор Яковлевича еннай «Социалистически яхье котвьннар» яха сийлен Знак, ВЛКСМ ЦК значок, кхыдола совгIаташ.

СУРТА ТIА: КИП-еи автоматикаи слесарь В. Ковалев.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

ЯХЬ—АЬТТУВ БАККХАРА КЕРТТЕРА ХЬАЛ

Моттигерча Советий балха эггара пайданерчарех цхьа форма а хинна дIаэттай халкъбоахама планаш толамца кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь. Юрта Советаш хаиханнахьа хьеж тIайийна социалистически декхараш кхоачаш мишта ду. Депутатийн юрта активаи новкъосталца юрта Советаша гучайоах пайда эцанца йола торонаш, кхоачамбоацараш дIагойт, уж дIададхара наькъаш хьех Цар итогаш ю еррига коллективай яхь договор кхоачашъяра.

Из болх къаьстта дика бу социалистически яхь мишта лел, шоай декхараш юрта Советаша мишта кхоачашду хьожаш къахьегамхой депутатий районнии городскойи исполкомаш йолча районашка. Цудухьа ший бахьан доацаш лацар дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето ший заседане «Къахьегамхой депутатий Гудермесски городской Совета исполкомо социалистически яхь дегIайоалаяра кулгалдара хьакъехьа дола» дош дувцар.

Из дош дувцаш белгалдаьккхар Гудермесски горисполкомо укх тIеххьарча хана юрта Советашта, цар лоаттача социалистически яхьа дикагIа кулгалдеш хилар, боахамеи социально-культурнии хьакъехьара декхараш кхоачашдара дукхагIа новкъостал деш хилар, бахача наха бытовой гIулакхаш дара, юрташ тоаяра дукхагIа теркам тIабохийташ хилар.

Совета сессешка, исполкома заседанешка дукхагIа дувц укх юрта Советий лоархIами бехктокхами лакхбара хьакъехьара дешаш. 1977 шера исполкома заседане дийцар «Суворово-Юрта Совето юрт тоаяра хьакъехьара социалистически декхараш кхоачашдарах», «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа республике юрта бахача наха бытовой гIулакхаш делга Гудермесски районе дIахо а тоадарах», «Гудермесски районе общественни кхачан гIулакх X пятилетке тоадара де дезарех», «Лоамарча даьгIенашка дулх дукхагIа лакхтара де дезарех», «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара яха мадоаггIара накъаяхара «Гудермесский» совхоза коллективо ше тIаийца декхараш кхоачашдарах» лаьца дола дешаш, кхыдараш.

Шу дIадолалушше а исполкомо йоагIаш йолча Советашка дIайовзийтар колхоза, совхозашта, хIаьта иштта предприятешта, организацешта кхоача планагIа йола заданеш. Цо йиш хилийтар планаши социалистически декхараши цар кхоачашдара дикагIа тIахьожам лоаттабе.

Еррига юртийи поселкайи Советашка да Советий сессешка чIоагIдаь 1977 шерара социалистически декхараш. Дукхача исполкомашка да кварталашка социалистически декхараш мишта кхоачашду хьахьокхаш дола хоза кийчдаь стендаш.

Юрта Советий исполкомаша йоккхагIа влияни ю колхозии совхозии производство дегIайоалаяра, шоай заседанешка дукхагIа дувц юрташ тоаяра, бахача наха бытовой, торгови, медицински гIулакхаш делга тоадара дешаш, дукхагIа тIахьожам лоаттабу боахамаша, предприятеша, организацеша шоаш тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара.

Масала, Герзель-Юрта Совета исполкомо 1977 шера ялх бетта ший заседанешка дийцар «Восточный» совхозе лаьттан фондех пайда эцарах». «Юрта боахама техника а механизаторски кадраш а кийчъярахи бIаьсти-аьхки бергболча балхах», «Хьайбай фермашка деча ветеринарно-санитарни гIулакхехи паччахьалкхено хьайбай продукци йохкара план кхоачашъярахи» дола дешаш.

Ший территоре тIа йолча «Восточный» совхозо беча производственни балха беркат даьлар Герзель-Юрта Совето беча боккхача организаторско-массовой балхах. Совхозо толамца кхоачашйир паччахьалкхенга кIа дохкара план. Дулх дохкара 6 бетта план 3,4-зза шура—151 процентаи кхоачашйир.

Социалистически декхараш кхоачашдара керттерчарех цхьа форма а хинна дIаэттай района юрта Советашта юкъе латта яхь. ДукхагIа йолча Советаша вIаши довзийт яхьах хьахиннар, из мишта кхоачашъю вIаши хьож. Дика вIаштIехьъяьккхай Герзель-Юртарчеи Ишхой-Юртарчеи Советашта юкъера, Новогрозненски поселкерчеи Джалка юртарчеи Советашта юкъера социалистически яхь.

Юрта Советаша социалистически яхьа юкъе доккха дакъа лоацаш юртара къахьегамхой халкъа боахама планаш кхоачашъяра оарцагIбоахаши новкъостал деши хиларах доккха беркат даьлар совхозашта, колхоза, еррига района цар беча боахама балха тIа. Республике эггара хьалхарчарца ка бола ялат дохкара паччахьалкхеи план кхоачашйир Гудермесски районо. ПланагIа 5600 тонн ялат дохка доагIача 7 эзар тонн совгIа ялат дехкар.

Ах шера фуаш дохкара план 103 процент, тха — 127 процент кхоачашйир районо.

Бахача наха шоашта кхоаба хьайбаш лебадара районе йиллай хьайбаш лелалерий кхоъ товарищество: Гудермесе 700 боахам, Новогрозненски поселке 450 боахам. Суворов-Юрта 300 боахам юкъе а болаш.

Цу дерригача боахамий я хьайбашта доакъар Iалашдара цхьан шера хула баьцаш дIаювш йола лаьттан участкаш. Цул совгIа, колхозашеи совхозашеи хIара шера дIаюв баьцаш, доакъарна шоай болхлой Iалаш а бу. Райпо гIолла хIара шера юрта Советашка дIайохьийт бахача нахага йохкара 700 тонн комбикорм.

1977 шера дикка дикагIа ду бахача наха бытовой гIулакх. Цу хьакъехьа 6 бетта план 102 процент кхоачашйир. Укх шера дукхагIа хилар бахача наха бытовой гIулакх деш йола предприятеш. Приемни пункташ хьайиллай Исти-Су, Кошкельде, Брагуне.

Районе цхьабола болх бу торгови сеть тоаяра а гIулакх дара культура лакхъяра а даькъе. БIарчча хьайийнача районо кхоачашъяьй товарооборота ах шера план: паччахьалкхен торговле 102 процент, кооперативни торговле 101,4 процент, общественни кхачан 106,9 процент.

Укх шера болх дикагIа бу культура, унахцIено лораяра, халкъа образоване учрежденеша.

Юрта Советий исполкомаша боккха болх баьб юрташ тоаяра уж санитарно цIена хилийтара къахьегамхой оарцагIбоахаш. Воскресникаштеи субботникашеи юкъе дакъа лоацаш хилар 80 эзар совгIа саг.

Юрта Советий исполкомаша ах шера йола доходий план 129 процента расходий план 100,2 процента кхоачашъяьй.

Июль бетта горисполкомо итогаш йир 1977 шера ялх бетта юрта Советаша лаьцача социалистически яхьа. Хьалхара моттиг яьккхар Суворов-Юрта Совето (исполкома председатель Г. Эльсаев, секретарь Б. Хариханова), шоллагIа моттиг—Новогрозненски поселкови Совето (поселкови Совета исполкома председатель Ю. И. Сидельников, секретарь З. Чахаева).

Цунца цхьана республика Министрий Совета заседане белгалдаьккхар юрта Советаша лоаттача социалистически яхьа кулгалдара хьакъехьа къахьегамхой депутатий Гудермесски городской Совета исполкома балха тIа хIанз а кхоачамбоацараши дикза дитараши хилар а.

Горисполкомо кхоачамбоалаш лакхбац шоай территореш тIа йолча колхозо, совхозаши предприятеша, организацеша беш бола боахама болх тоабара бола юрта Советий исполкомий лоархIами бехктокхами. Из бахьан долаш горсовета исполкома заседанешка дувца дуккха керттера дешаш кхоачашдара хьакъехьа юстара ю юрта Советаш. Иштта хилар горсовета исполкома заседанешка тIаийна «1976 шера «Гудермесский», «Терек» яхача совхозий финансово-боахама балха хьокхамех», «Района предприятешкеи боахамашкеи социалистически рузкъа лорадара профилактически балхахи из тоабара де дезарехи», «1976 шера халкъа боахам дегIаьбоалабара план кхоачашъяра итогех» аьнна яьча решенеш тIа цхьаккха хIама аьнндац уж кхоачашъяра хьакъехьа. Решенеш тIа цхьаккха хIама аьннадац уж кхоачашъяра хьакъехьа юрта Советий лоархIамахи моттигахи.

Горисполкома заседанешка кIезига нийслу юрта Советий исполкомаша шоаш тIайийна социалистически декхараш кхоачашдара хьакъехьа еча отчеташка ладувгIаш йола моттигаш.

Горисполкомо ледара тIахьожам лоаттабар бахьан долаш иттанех ийс юрта Совето кхоачашъяьнзар бахача нахагара дулх эцара ах шера план.

Юрта Советашта юкъе социалистически яхь лоаттаеча хIанз а дукха я формализм. Масала, шу долалуш Брагунски юрта Совето яхь лаьцар Комсомольски юрта Советаца. Бакъда, ялх бетта хьежабац уж яхь мишта лел, декхараш вIаши довзийта а дац.

Ледара тIахьожам лоаттабу юрта Советаша торговлеи бытови предприятеша план кхоачашъяра Юртеи поселкаи 11 Советах йиъне (Комсомольски, Ишхой-Юртовски, Суворов-Юртовски, Кошкельдински) мара кхоачашъяьнзац товарооборота план. Ишхой-Юртовски, Кошкельдински, Брагунски юрта Советаша кхоачашъяьнзац бытовой гIулакх дара план.

Ше тIайийнача соцам тIа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето къахьегамхой депутатий Гудермесски горсовета исполком декхарийла йир юрта Советий социалистически яхь дегIайоалаяра хьакъехьа кулгалдеча дола кхоачамбоацараш дIадаха. Цунца цхьана республика Министрий Совето кхыйола райгорисполкомаш а декхарийла йир юртеи поселкови Советий социалистически яхьа кулгалделга тоадара кхы тIа а гIулакхаш де, цар хIаране Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара яха ма-йоаггIара накъаяхара тIайийна социалистически декхараш кхочашделга Iалаш а дергдолаш.

В. МАРЗИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета оргинструкторски отдела инструктор.

АТЕИЗМА ДЕШАЕХ ЙОЛА СЕМИНАР

Селхан Назрановски района культура ЦIагIа Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Малгобекски районий лекторий - атеистий, парторганизацей атеистически пропаганда болча организаторий, юртийи станичний Советий председателий, горрайисполкомий председателий заместителей, культура горрайотделий заведующей кустови семинар хилар.

Семинара балха юкъе дакъа лоацаш бар КПСС ЦК Пропаганда Отдела инструктор ноз. Э. И. Лисавцев керте латтача КПСС ЦК пропагандистски группа членаш.

Семинара доакъашхоша ладийгIар: «СССР кердача Конституце проекти саг шийна ловш йола дог-уйла йолаш хилари», «Кхалнаха атеистически кхетам баларах», «Бусалба дынах тешараштa атеистически кхетам балара йолча спецификах», «Бахача наха луш бола интернациональнии атеистически кхетам вIаши бувзаш лелабарах» яхача лекцешка.

Семинаре къамаьл деш хилар ноз. Э. И. Лисавцев.

Гулбенначар даьча дуккхача хаттараштa хоадам бола жопаш делар.

ТКЪАЬ ШЕРА ХЬАЛХАРЧА МУГIАРЕ

Ставропольски края Кочубеевски района «Междуреченский» совхоза шоллагIча баьцадарий бригада коллективо социалистически яхье хьалхара моттиг шоай боахаме лелаю ткъо шуи, коммунистически къахьегама ударник яха цIи лелаю ялхайтта шуи да Из нийса а да. Ткъаь шера бригаде гектара тIа кхеду баьцадараш 80 центнергара 320 центнерга кхоачаш лакхденнад, из хул дукхазза дукхагIа!

— Тхо кхача гIертар — укх шерара хьувкъам 340 центнерага кхоачаш баьцадараш кхедар да, — йоах бригадира Шепелев Николая. ХIачаарча хьуакъамга хьежача гуш да из котало цар йоаккхаргхилар.

Иштта толамаш дахарга коллектив мишта кхачай дувц «Къахьегамга хьежжа хул сага сий» яхача Шепелев Николая статья тIа. Из статья кепатеха я РСФСР Юрта боахама министерства Iилма-производственни Къилбседа Кавказеи Центральни Черноземьеи «Сельские зори» яхача журнала «СССР Конституце проект ювцу» яхача рубрика кIала Из статья еше шун торо хургья цу тIа дувцар шоай балха юкъедоаладе.

Журнало йолаяьй керда рубрика «Кубанцаша доладаьр хьаллаьце — кердача тьувкъамашка». Цу боламе дакъа а лоацаш, доккхий толамаш доах Липецки областа Ленина орден лелаеча «Петровский» совхоза къахьегамхоша. ДIадахача шера планагIа паччахьалкхенга 7350 тонн сортах дола ялат дохка дезача цар дехкар 10400 тонн, царна 4990 тонн элитни фу а долаш. Цу коллектива балхагIа геттара дика дувц цу совхоза директора, Социалистически Къахьегама Турпала, РСФСР заслуженни агронома, юртбоахама Iилмай кандидата И. Ксенза цу рубрика кIала кепатехача «Деррига — ялата кхашта» яхача статья тIа.

Иштта теркам тIабахийтача дика хургда Белгородски областа, Красногвардейски района Ильича цIерагIча колхоза хьажкIаш лелаечо Щербаков Александра яздьяча «Гектара продуктивность лакхъю оаха» яхача дувцара.

Беркате къахьег юрта боахама Iилма-тохкама института Iилманхой коллективо, къаьстта селекционераша. Дукха ха йоацаш цар вIаштIехьадаьннад «Полукарликовый-49» яха дика хьувкъам лу кердача фух дола гурахьа дIадув кIа хьалкхеде. Цу фуна дикал фуд аьлча, дика хьувкъар, гектара тIара 70—80 центнерга дIакхоачаш, йоачашеи михои дожа ца дар, ялата дикал лакха хилар да. Цу ялата хетаръ шя статья я журнала тIа «Керттера проблема — ялат» яхача разделе кепатеха.

Доакъара культураш лелаераша боккха пайда лургболаш «Доакъара производства торонаш» яхача разделе кепатеха Л. Пострелованси В. Шельмаковси язьъ «Керттера хьаст» яха статья, Л. Рындичеи, В. Рындичеи, В Гридинеи язьъ «Пайда эцарга хьажжа», Ю. Аракчеева «Малхбузеи Прикаспе даьгIенаш юха дийнъяра» яха статьяш.

Коа гIара оалхазараш леладелга дегIа мишта яха дувцаш я Ставропольски края Георгиевски района «Обильненский» «Госплемптицезавода» керттерча зоотехника статья.

Журнал дешараштa пайда эцаргболаш я Нохч-ГIалгIай АССР «Атагинский» совхоза керттерча агронома А. Калининеи республикански опытни станце Iилман болхлочо А. Боярскеи язьъ «Хьувкъама биологически щит» яха статья.

Кхы а дукха материалаш я «Сельские зори» яхача журнала тIа хьалхе лелаерий опытах дувцаш. Уж материалаш оаш ешарга а цаьех пайда эцарга а дог доах оаха

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала корреспондент.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Кхоачамбоацараш сиха дІадаха деза

Тахан ерригача къахьегама коллективашка, нах бахача шерра ювцаш йолча СССР кердача Конституце проекто, кастта вай дездергдолча Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара юбилея чІоагІа политически къахьегамеи хьинар айдаь накъабаьхкар республика юххьанцарча партийни организацешкара коммунисташ шоай отчетно-хоржамий кампанена. Цу даькъе шоашта хьалхашка латта декхараш дийца баьинаб ала йиш я эггара лохерча звеноцара — партгруппашкара коммунисташ, хІанз дІайолаеннай цехови парторганизацешкара отчеташи хоржамаши.

Цу даькъе дІахо а кхаь бетта совгІа йолча хана из ловрхІаме болх чакхбаккха безилга теркалдича бакъахьа хургья аьнна хет КПСС Грозненски горкомо локомотивни депо группашка отчеташи хоржамаши делга вІаштІехьдаккхарах укх денош-ка яь анализ дІайовзийтача.

Грозненски локомотивни депо партийни группаша чулоац 254 коммунист е берригех 76,8 процент бараш, ма-дарра аьлча берригa болх бераш, вожаш пенсионераш ба. Парткома чуйоагІа ши цехови организаци йиитта группеи. Отчеташтеи хоржамаштеи хетаяь ши семинар-совещани чакхъяьккхай укхаза, партгрупоргаши участкайи цехийи кулгалхойи тІа а болаш. Депо дукхагІйолча производственни участкашка хинна собранеш белгалъяьча ханеи дош корта болаш дувцаши чакхъяьлар.

Иштта, автоматни, дизельно-заготовительни, электромашинни цехашка лакхача идейно-теоретически боарамеи берригa коммунисташ тІаболаши дІайнхьар собранеш (партгрупоргаш нн. Стронов, Шакшуев, Шатеев), хІаьта автоматнни подъемни ремонт ечеи (партгрупорг Ю. Н. Кульбаба) цехашкарча группашка собранешка вІашагІкхийтта берригa коммунисташ доклада тІа айдаь дешаш дІахо доашхаш, балха декхараш дикагІа кхоачашдара де эшараш дувцаш хилар. Отчетно-хоржамий собранеш шоай болх массе оагІонгахьара тохка гІулакх санна кхетадеча цар коммунисташа геттара чІоагІа низаш оарцагІдаьха къахьийгар июль-август бетташка. Иштта, партийни влияни мел ца йолийташ болх баьб цар отчетни юкъа а. 1976 шера октябрь бетта денз 8—10 партийни собрани е кхийнад цар. Цига дийцад коллектива вахарца дувзаденна дола керттера дешаш.

Цунца цхьана отчетно-хоржамий собранеш чакхйоахача хоадам бола кхоачамбоацараш а нийсдалийтад локомотивни депо парткомо. Цо партгрупоргашкара доагІар диза хьа ца дехар бахьан долаш цхьаболчар хьалхе оттаяь доклад йоацаш йир отчеташ. Цу гІулакха пайдане хургдар партийни комитето памяткаш оттаяьларе. Моттигаш хилар белгалъяьча хана собранеш чакх ца йоахаш а. ХІаьта цхьадолча даькъе из ховш хилацар партийни комитета секретарь нов. И. С. Шепелев ше а.

КПСС обкомои горкомои дІа ма-лехкара лакха бац керда хержача партгрупоргий дешара боарам. Царна юкъе нийсбеннаб чакхъяккханза юкъера образовани йолаш бараш меттел юххьанцара дешар мара ца ховраш а. Нагахьа санна городской партийни организаци бІарчча хьанйцача хувцалу партгрупоргаш 25 процентага дІаккхоаче, укхаза 14-ех 6 хийцав.

Цхьайола собранеш хила мабоагІара коммунисташ тІаболаш чаккхъяланзар, кІезига бар доклад ювцаш къамаьлаш даьраш а.

Талмаста хилар машиниста-инструктора нов. Сальне колонне хинна собрани. Укхаза берригача коммунистех диълагІдола дакъа хьа ца доагІаш дисадар. ТІаккха къамаьл деча дакъа а лацанзар кхаь саго мара е гулбеннараш бІарчча хьайнйцача 25 процент бараша. ХІаьта царех шинне даь къамаьл балха декхарашца дувзаденна а доацаш шо-шоай гІулакхаш дувцаш дар.

ЛерттІа вІаштІехьяьккхаяц цхьайолча партгруппашка шоай КПСС членийи кандидатийи учет а. Иштта, собранеш чакхъяхара парткомо оттадаьча графика тІа белгаллдаь дар машинистий-инструкторий нн. Сальнеи Лучнеи группашка 26-ей 31-ей коммунист вя, аьнна, дІатехкача гучадаьлар цига 16-ей 51-ей уж хилар.

Цхьайолча группашка хьалха оттаяьча хана собранеш чакх ца яхар бахьан долаш КПСС Октябрьски райкомера хьожабаь викалаш цига дакъа лаца ца могаш бисар, хІаьта лакхе латтача партийни органера цига хилийтара хьакъоастабаь цхьабараш шоай бехкагІа а бисар тІа ца хулаш. Из бахьан долаш цхьайолча партгруппашка хинна собранеш дош тІагІоллара дувцаш, юкъара декхар кхоачашдеча хІара коммунисто даьр белгал ца доаккхаш чакхъяьлар.

Иштта, керттерча механика цеха партгрупперча 18 коммунистах шиъ вІалла порученеш йоацаш ва, хІаьта массазара гІулакхаш кхоачашдераш а бац ахнел кІезигта совгІа мара. Цу тайпара лоархІаме дешаш ца хьоадеш хилча хайра бала пайда бац собранех.

Белгалдаккха доагІа укхазарча группашка яьча отчетно-хоржамий собранешка даь къамаьлаш СССР керда Конституци ицхарца, коллектива хьалхашка латтача декхарашца лерттІа дувзаш ца хиннилга.

Локомотивни депо дош тохкаш хиннача комиссена хетачох эксплуатаце цехе хІанз йолча цехови парторганизацена чуйоагІа ворхІ группа дІа а яьккха массехк цехови организаци хьайнча бакъахьа хургья. ТІаккха цехови собранешка дукхагІа коммунисташ хьагулбе а дош корта болашагІа леладе а аьттув баргба. Хьалха цехови партсобрани е эттача ахаш мара КПСС членаши кандидаташи вІашагІтоха ца могаш бусар укхаза. Машинисташ шоай балха графикагІа дІа-юха баха безаш хиларца дувзаденна да из.

Отчетно-хоржамий собранеш чакхйоахача нийсдалийта уж кхоачамбоацараш сиха дІадоахилга хьадийхар КПСС горкома бюрос локомотивни депо парткомагара, уж шоайцига ца хилийтара оарцагІъяла еза кхыйола партийни организацеш а.

В. ЦЕЛОВАЛЬНИКОВ,
КПСС горкома инструктор.

Октябра 60 шу дизарга

КЪАХЬЕГАМЦА ЧІОАГІДЕННА ДОТТАГІАЛ

Ахриев ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» завода коллектива дерригa хьинар тахан тІадерзадаь да парте XXV съезда решенеш, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна тІайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара. Из Іалашдара оарцагІдаьха низаш кхы а совдоах дег тІара къоабалъяь тІа а йийца цар чІоагІа хьашт долаш ювцаш йолча СССР кердача Конституце проекто.

Вай парте политика къахьегамхой хьал-торо айяра нийса никъ лелабелга хьагойт проекта хІара статьяс. Социалистически демократи даим кІоарглуши шерлуши хилар, мугІарерча болхлоша, колхозхоша паччахьалкхен доал деча органашка тІа-тІа дукхагІа дакъа лоацаш хилар—из ба цу лоархІамеча документа керттера чулоацам.

Кердача Конституце проекта № 8 йолча статья тІа йоах: «Советски общества политически система дегІаахара керттера лостам ба социалистически демократи дІахо йоаржаяр: обществаи паччахьалкхени гІулакхашта доал деча юкъе къахьегамхоша тІа-тІа шерагІа дакъа лацар...»

Тхо бІубенна а долаш ала йиш йолаш да тха заводе шоай балха декхар дика довзаш, коллектива хьалхашкара шоай декхараши бехтокхами бовзаш, юкъара гІулакх бахьан дог лазаш бола бІаьш болхлой хьалкхийнаб, аьнна. Цу гІулакха кхоачам ба моттигерча Советашка укх шера хоржамаш деча хана 5 саг — райсовете, 4— горсовете, 25 саг юртий Советашка депутаталла хержалга белгалдаьккхача. Цул совгІа 27 саг Назрановски халкъа суда заседателалла волаш ва.

Иштта да керда оамал, сакхетам бола вай ханара саг хьавеш дола социалистически долаш дар, вахара хьисап. Лихачева цІерагІча автозаводе ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева ма-аллара, цу тайпарча саго «кхоачам бац алхха хьинаре къахьегарахи дисциплина йолаш хиларахи, из декхарийла ва юкъара гІулакх дагадалла а цун йоакхо е а, из гІулакх бригаде а, цехе а, предприяте а дикагІа вІаштІехьдаккхара оарцагІвувла».

Вай демократе эггара къаьгагІа йола башхало я социалистически яхь. Социалистически декхараш тІаэцаш, чІоагІдеш а уж кхоачашделга вІаштІехьдоаккхаш а мугІарера къахьегамхой шерра дакъа лоацаш хилар, яхье баьннарий гІулакхаш шерра дІадовзийташ, ханнахьа балха итогаш еш хилар, даим дІа-юха вІаши новкъостал деш хилар — уж я яхь лелаяра йола вай керттера принципаш.

Тха заводе ерригa производственни участкаш, бригадаш, цехаш шерра яхье яьнна къахьегаш хиларо коллективерча членашта дикагІа дІадовзийт хьалхашка латта декхараш, даим бІаргкІала хул даьри диза дисари. Цу дерригне аьттув боалийт предприятега ритмично болх хьабайта. Бакъда цкъаза комплектующи деталаш хьаухийтача заводаша шоай декхар ханнахьа кхоачаш ца дар бахьан долаш план кхоачашъяра кхерам тІатувсаш моттигаш хул, хІаьта а цу гІулакха эша резерваш корайоагІа барт тайнача коллектива.

Алхха хьалхарча ах шера тха заводо арахийцад планал совгІа 214 эзар сома маьха наха чІоагІа хоатташ дола товараш.

Цу юкъа къахьегама овсарле соахка хьалхарча ах шера хинначунца нийсйича 10,9 процент айялар бахьан долаш производства боарам 15,1 процент лакхбеннаб. Ялх бетта итогегІа республика промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай тха коллективо. Уж толамаш дахарах республика Сийлен улга тІа дІаязъяьй тха завод, КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх еннай. Цу тайпара совгІаташ луш белгалъяьккхай коллектив районе а.

«СССР гражданина интернациональни декхар—кхыча мехкий халкъашцара доттагІали вІаши цхьана леладу гІулакхаши дегІадоаладара гІо дар, массане юкъара машар хьаллацараи чІоагІбараи гІо дар» аьннад Конституце проекта № 68 йолча статья тІа. Нах интернациональни дог-уйла йолаш хьалкхебара белгала гІулакхаш чаккдоах тха предприяте.

Укх тІеххьарча хана цу гІулакха хетаяь кхо тематически сайре яьй коллективе. ЧІоагІа наха безаме хеташ чакхъяьлар кхаь ноахален викалаш вІашагІкхийтта сайре. Укхаза хьийхабар партеи тІемеи ветеранаш, производства хьалхалаттараш, кагирхой. Наьха дег чу дужаш дола къамаьлаш дир укхаза ветеранаша Мальсагов Тухана, Оздоев Мурада, Имогожев Іалаудина, Сочера тханцига хьоашалгІа венача Адуев Мурада. Хьашо доккхал деш дийцар завода коллективацара ший доттагІал ди тІехьа чІоагІлуш латташ хиларах.

Тха коллектив ше хьахиннай мехка дуккхача городий, районий новкъосталца. Тхо дуккхача хІаманца декхарийла да «Электроинструмент» яхача Ростовски а Выборгски а заводашта, кхыча предприятешта. Шоай интернациональни декхар кхоачаш а деш балха говзалаш Іомайир цар Наьсарера дІаахнйтача кагийча нахаи мехкараштеи.

Хьехам эшаш, специалист воацаш, материалаш ца тоъаш дисача цІаккха де йиш йола новкъостал ца деш дитадац тхо вай мехка массанахьа лаха атта болча доттагІаша. Дукха ха йоацаш керда издели караерзае лаьрхІар оаха. Цу гІулакха г. Вильюсе Іомабалийта массехк саг вахийтав оаха. Тхо дог тийша да лерттІа кийч а бенна уж юхабоагІаргхиларахи из керда издели арахецилга цар вІаштІехьдоаккхаргхиларахи.

Интернациональни кхетам балара балха юкъе ший къаьстта моттиг дІалоац къона болхлой дай революционни, тІема, къахьегама сийлен гІулакхашта тешаме болаш хьалкхебара тІаерзаяь лелаеча мероприятеша. Из гІулакх вІаштІехьдоаккхача хана оаха ларде лувц КПСС XXV съезде новкъоста Л. И. Брежнева аьнна дешаш: «Советски патриотизмах, социалистически интернационализмах, Советий Мехках, вай Даьхенах доккхал дара, социализмана карагІдаьнараш лораде кийча хилара идеяш къахьегамхой, эггара хьалха къонача ноахала сакхетам чу чІоагІъяр парте лоархІамегІарча декхарех цаІ хила а хиннад, иштта долаш дусаш а да».

Цу даькъе беча балха юкъе шерра дакъа лоацаш ба тха хьинар дола коммунисташ Н. А. Котиев — слесарь-лекальщик, У. Аушева — слесарь-инструментальщик, Н. Канищева — слесарь-сборщица, М. Гадаборшев — цеха начальник, М. Зурабова — ПДО начальник, А. Мальсагов — завода директор, Я. Сагова — токарь, дукха кхыбараш.

Опыто хьагойт тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера доттагІал чІоагІдара къахьегамо, социалистически яхьо ший дика влияни еш хилар. 14 къамий викалаша къахьегача тха коллективо яхь лоаттаю Орджоникидзевски автотракторни, Грозненски «Электроприбор», Сухумски «Сухумприбор», Махачкалински «Дагэлектромаш» заводий коллективашца. Бакъда, тхо ала йиш йолаш дац «Дагэлектромашацареи», «Сухумприборацареи тха бувзамаш тхона ловш ма-хиллара чІоагІа да, аьнна.

Тха викалаш цига хиннабац, хІаьта уж тхо долча а баьхкабац.

Къаьст-къаьстача коллективашта юкъерча социалистически яхьо новкъостал ду цу предприятей балха опыт, тайп-тайпарча къамех латтача коллективай вахара гІулакхаш довза.

Х. МЕСТОЕВ,
Назрановски Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода парткома секретарь.

Грозненски экспериментально-механически завода токарашта юкъе дикагІа лоархІачарех цаІ ва ялхлагІча разряда токарь Овсянников Николай Васильевич. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо ший норма 115—120 процент кхоачаш ца еш. Ше мел кийчъю продукци тІехника мара хилийтац коммунистически къахьегама ударника. Цудухьа ОТК тІахьожам боацаш дІайохийт цуя продукци. Ший къахьегама толамаш по хетаду Октябра 60 шу дузача цІейна.

СУРТА ТІА: токарь Н. Овсянников.

И. ПЛИЕВА сурт.

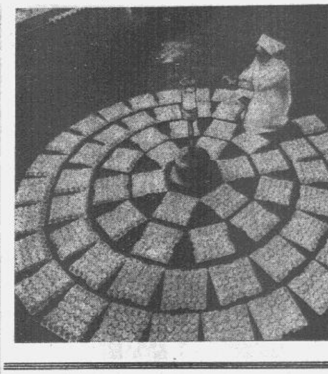

ЛИТОВСКИ ССР. ТІехьгІехьагІа низ болаш латт Кельмесски коатІара оалхазараш леладеча совхозага. Дукха ха йоацаш укхаза болх бе йолаялийтай механизированни автоматизированни ферма, шера 3 миллион кІориг йоаккхаш хургйола инкубатор.

Юрта боахама производствана дІахо концентраци специализаци ярца дувзаденна Кельмесски совхозо Іалашдергда племенной кІоригашцеи инкубацена лаьрхІача фуашцеи республикера итт совгІа боахамаш.

СУРТА ТІА: инкубаци елехьа фуашта кварцевани еш йоалл оператор Б. Поцене.

А. ДИЛИСА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКАГІЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

СИХА КІОАРГЛУ БУРУВ

Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллектив вай республикерча бурувдеттараштa юкъе хьалхалаттарех цаІ я. ДІадахача пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, тІа-тІа ший къахьегама толамаш тоадеш дІадоладьл цо ер юбилейни шу а. Управлене бурувдеттараш дог тийша ба дика къахьегама совгІат кийчдаь Октябра 60 шу дузача денна накъагІоргхиларах.

Ер юбилейни шу къаьстта белгала да Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллективана, хІана аьлча укх шера итт шу дуз из болх бе йоласиа. Цу шерашка 211400 метр бурув техад цо. Бурув а тохаш яьккхай 25 скважина, царех 18 не йоккха мехкдаьтта кІеж техай.

Иштта къахьегача управлене коллективо деахача толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш башха-дика производственни хьокхамаши йоккха опыти йолаш хиларца белгалъяьнна я Тамазов Владимир Дмитриевич керте латта буровой коллектив. 1976 шера духхьал нйс бетта 4129 метр бурув техар. планатІа тоха дезаш хиннар 3800 метр йолча. Бурув тохара коммерчески сухала задани бетта 442 метрга кхачийтар, план 407 метр мара йоацача. Къахьегама овсарле 8,6 процент лакх а еш, бурув тохача пайда эцаш йола ха 91,5 процентага кхачийтар. Бурув тохарга дІабода мах лохбарах кходир 23,5 эзар сом, хІаьта дерригa паччахьалкхенна кходаьр бІаь эзар сом да.

Доахача къахьегама толамашка хьежжа даьинад цун сий а. Коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеш я из. ДІадахача шера даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тІехьагІа «СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства дикагІйола бурувдетта бригада» яха сийлен цІи елар цунна, хьалхарча степена дипломи ахчан премии хьожа а еш.

Иштта долча совгІаташа дог ураоттадаь буровой коллектив кхы а дикагІа толамаш даха йолаелар. Октябра 60 шу дузача цІей сийна пятилетка хьалхарча шин шера задани цу лезача денга кхачалехьа кхоачашъяра йола инициатива дІайолаяьр В. Д. Тамазов керте латта коллектив я. Цун дош чІоагІа да. Бурув тохара ворхІ бетта план 124,2 процент кхоачаш а еш, планал совгІа цо техар 92 метр бурув. Иштта дика къахьегаш я из укх июль бетта а. Цудухьа хІанзлехьа бурув тохара 8 бетта план а кхоачашъяьй цо.

— Фуд-теш бригадас иштта дика къахьегама толамаш доахаш хилар? — хетт оаха бригадирага.

Тамазов Владимир Дмитриевича дуви: «Тха бригада вІашагІъеллай 1968 шера марг бетта. Чоалханерча геологически хьалашка Брагунски яхача моттиге 18,7 эзар метр бурув а тохаш йоккха мехкдаьтта кІеж тохийташ ши скважинеи цхьа нагнетательни скважинеи эксплуатаце дІаелар оаха. Октябра 60 шу дузача цІейга эксплуатаце дІалургья оаха № 65 йола скважина а. «ХІара бурувдеттачо болх дика барца ерригача коллектива эффективность лакхъергья» яхача девизагІа къахьегаш да тхо».

Ший болх тоабара хьинаре къахьегача бригадас тІагІерттa къовсам лоаттабу къахьегама овсарле, производства культура лакхъяра, бурув деттача оборудованех кхетамца пайда эцара, керда техника балха юкъейоалаяра, къахьегамеи технологически дисциплина дика хилийтара, хІаьта керттердар мехкдаьтта кІеж а тохийташ скважина эксплуатацеийникашка дІаялар да. Уж дерригa дешаш ларде а лувцаш № 65 йола скважина йоаккхаш ба буровой бурувдеттараш. Бурув тохача мел эша керда техника юкъейоалаяьй укхаза. Бурув тохара вышко-монтажникий цехо буровой йолча вІашагІъеллай «Уралмаш-3Д-67» яха установка. Цу установкаца бурув а тохаш бригадас яьккхар 5053 метр проектни кІоаргал дола № 73 йола скважина. Бурув тохача дуккхача халача балхашта механизаци яьй, насоспе дІаоттаяьй керда кхо насос, царех моллагІчунга болх байта йиш я скважинана ремонт еча хана е из цІенъеча хана.

Скважине дІаотта а яь обвязка яьй лоабата маркхал, химически реагенташ, мехкдаьтта, хий лоаттадара йолча емкосташта. Гуш ма-хиллара буровой чоалхане техника а йолаш бІарчча хІанзарча хано дІа мадеххара йола предприяти я. Цо торо хулийт бурув тохачара режим нийса лелае, скважиний конструкци эргаяккха, дикагІйола технологи юкъекхаьа.

Проектни кІоаргаленашка кхаччалца авари ца хулийташ бурув а тохаш скважина яккхара чІоагІа пайда баьинаб бурувдеттараштa из санна йола скважинаш йоахача шоаш Іоаяьча йІаьхийча опытах. Хьовзам ца хулийташ бурув тохара тІадерзадаь дукха балхаш белгалдаьхад. Скважина йоаккхача бурув тохача хана цун ствол гоамлургйоацаш, бурув кІоарг ме лу ствола тІахьожам лоаттабергболаш, маркхал аратувсаш е чубуаш моттигаш нийслургйоацаш гІулакх дара тІадерзадаь да уж балхаш.

Хьалха скважина йоаккхача юххьанца бурув тохар, турбинни способагІа 295 миллиметр диаметр йолча осташца, цул тІехьагІа 294 миллиметр диаметр йолча осташца роторни способагІа бурув тохар. Цу гІулакхаша чІоагІа тІехьатеттар скважина хьалъелга.

Цул тІехьагІа реактивно-турбинни роторни способагІа бурув деттаж яха йолайир скважинаш. ТІаккха цхьан станокаца бетта бурув тохара сухал кхаьчар 641 метрга, бурув тохача пайда эцаш йола ха 88 процентага кхаьчар. Бурув тохара болх хьовзам боацаш дІабахийтара боккхача лоархІамера гІулакх да турбинно-роторни способагІа буруе деттар, бурильни колоннана йола компоновка нийса хьайитар, цаІа кхоъл берд болча кердача тайпаех долча остех пайда нйбар. Цу гІулакхаша вІаштІехьдалийтар 4129 метр бурув тоха цхьаккха хьовзам а ца хилийташ, из скважина ханал шина бутт хьалха яьккха а яьлар. Бурув тохара сукал лакхъяра «СевКавНИПИнефть» инстатуто кийч а даь производствана юкъедоаладир кхаь тайпара бурув тоха керда осташ. 4 эзар метр кІоарга бурув техачул тІехьагІа а тІехьа цхьан сменагІа 46—55 метр тохийт цу осташа. Цу остех пайда ийбарах бригадас кходир 27,5 эзар сом.

Бригадас скважина йоаккхача тохаш дола бурув теха дІлалаца йолча хана кийчбу маркхал миштаб хьожаш тІахьожам лоаттабу. Цуина обработкаш яьй химически реагенташца, кІирaца, окзилца, гипсаца, кхычарца.

Горячеводски бурув тохара балхий управлене духхьашха маркхал кийчбара блок (БПР-100) эггара хьалха юкъейоалаяьчарех цаІ я из бригада. Цо механизаци а еш, промывочни коачал тоайир, аттача баьккхар болхлой къахьегам, лакхйир производства культура.

Скважинаш йоахача технологически параметраштa хадданза тІахьожам лоаттабу бригадас телеконтрола системаца. Центральни технологически службе дийнахьа а бус а лаьрхІа бола нах ба шин параметра тІахьожам лоаттабеш—бурильни инструмента дозалга, нагнетательни системерча манифольда тІалаттача низага хьожаш. Уж санна доля кердадараш кхы дуккха • шоай балха юкъекхийлад цар.

«ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа шера социалистически яхь йоаржаяьй бурувдеттараша. ДІадахача шера цкъа санна массехказа цу яхье хьалхара моттиг яьккхар В. Д. Тамазов керте латтача бригадас.

Химикий инициативагІа йола социалистически яхь кхетамца вІаштІехьъяккхара дукха болх баьб бурув тохара балхий управлене кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Цудухьа денгара денга дикагІа хул бригадас доаха къахьегама толамаш а. Социалистически яхьа керда условеш кийчъяьй цун ючьедихьал моральни а материальни а стимулировани яра лоархІам лакхбелга. «ДикагІйола буровой бригада» яха сийлен цІи яккхара тІехьа а чІоагІа къовсам лоаттабу укхаза. Шу чакхдаьлча цу яхье хьалхара моттиг яьккхача буровой коллективана диплом а луш 800 сом премм хьожаю.

ХІара бетта итогаш ю буровой коллективаша даьхача къахьегама толамий. Хьалхара моттиг яьккхача бригадана карара кара тела цІе байракх, 500 сом ахчан премм луш, Сийлен улга тІа хьу из.

Управлене бригадашта юкъе хадданза хьалхалатташ хьайоагІачарех я из бригада. Бригадера ерригa сменаш, болхлой яхь лелаеш ба. Иштта бригада ше а я А. Е. Дроворубов керте латтача опытни бригадаша яхь лелаеш. Сменаша даьхача толамий денна итогаш ю. Уж дІаязъю социалистически яхьа экрана тІа буровой начальника е профгрупорга Укх тІеххьарча хана массаза а бригадас баьча балха дикеи тІехдикеи оценкаш уттаю. ДІадахача шера ворхІазза хьалхара моттиг яьккхар цу бригадас объединенерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье. Бригадерча сменашта юкъе дикагІа лоархІачарех я. Ш. Х. Саидов, М. А. Самсонкин, С. Ц. Махмудов керте латта сменаш. Цар массаза шоай декхараш тІеххоачашду.

В. КОЛЕСНИКОВ,
Горячеводски бурув тохара балхий управлене технически отдела воккхагІвола инженер.

З. СИЗОВА,
«Грознефть» объединене дикагІйолча методий отдела йоккхагІйола инженер.

АМБРОЗИ—КХЕРАМЕ ЙОАРХІ

Юртбоахама культурай хьувкъам лакха хилийтара керттерча торонех цаІ я кхаш ший ханнахьа оасарах цІендар. Доккха зе ду йоархІаша юрта боахама. Цар лаьттагІара тІоадали культураш дегІаяхкара а хьувкъийтара а эша кхачан вещесташи хьаувз, цул совгІа кІала ютт культураш. Гучадаьннад, оасаро хьалдикъача кхай тІа чуэцача фийг болча ялата хьувкъам 30 — 40 процент лохагІеи, хІаьта юкъерча боарамах оасар хилча 20 — 25 процент лохагІеи хулга.

ЙоархІаша новкъостал ду кхашта зене йола садоахка хІамаш, лазараш хилийтараи дукхагІа даржийтараи, чІоагІа новкъарле ю дІайийнача хІамашта гІулакх печеи уж чуэцачеи.

РСФСР Лаккхехьарча Совета «ЙоархІашца лоаттабу къовсам чІоагІбарах» долча Указа тІа белгалдаьккхад йоархІашца къовсам лоаттабар паччахьалкхен лоархІамерча мероприятеех хилар. ЙоархІашца лоаттабеча къовсама юкъе къаьстта лоархІам бе беза карантинни йоархІаш дІаяхара. Вай республике шерра яьржа йоархІаш я сагал-баьца гІанаш дола амбрози, кхо га дола циск-комар яхараш.

Кхычарел хьалхагІа са юва безам бараш я кхо га долеи сагал-баьца гІа долеи амброзеш яха ши йоархІ. Уж йоархІаш къаьстта зене я шоай биологически хьалех сиха яржаш хиларца. Цар цхьан овло лу, 7—10 шера дахаш дола. 25—100 эзар ги. Цу йоархІий хенаш лакха хиларо дІайийна культураш чІоагІа кІала ютт. лаьттанцара Іалаьмате дукха тІоадал хьаоз.

Юрта боахама зе даь ца Іеш, амброзе наха а хулийт тейп-тайпара кхераме аллергически лазараш. Амброзе зиза доаккхача хана цу тІара хьагІеттача демо бІаргашта чухьара тІоадал латта оболочка, са доаха моттигаш даьрью. Хьала дарба хулаш а йІаьххача хана балха тІера саг воаккхаш а да из лазар.

Нохч - ГІалгІайчене амбрози геттара чІоагІа яьржа я Назрановски, Сунженски, Малгобекски, Ачхой-Мартановски, Грозненски районашкеи иштта городе Грозней. Назрановски районе къаьстта дукха я из йоархІ «Октябра 40 шу», «Экажевский», «Назрановский» совхозашка, совхоз-техникуме.

Сунженски районе из дІаяьржай XIX партсъезда, «Победа», Ленина, Шеча Эскара, Кирова, XX партсъезда цІерагІча колхозашка, Сунженски хьуна боахама хьуна йистошка, рудни йоацача материалий Карабулакски завода лаьтташ тІа.

Ачхой - Мартановски районе амбрози дукха я кхашка, наькъа йистошка, «Лермонтовский» «Овощевод», «Урожайный», Самашкинский», «Бамутский» совхозий кхашкеи хиш дехкача системашта юхеи, иштта «Новосельский» совхоза кхашка. Амброзеца лоаттабу къовсам ладара ба Малгобекски района дерригача боахамашка, Грозненски шурий совхозе, республикански опытни станце, иштта Урус-Мартановски, Шалински районашка.

ВІалла боацача маьхза ба амброзеца наькъий участкашка автомобильни наькъаш дехкареи уж тоадареи управлене, № 7 йолча Баку—Ростов наькъа наькъий - ремонтно-строительни управлене лоаттабу къовсам. Цу управленешта карарча наькъий йистошка массанахьа а дукха тІаяьннай амбрози, цудухьа цигара йоархІий ги чархашца дІа-юха а кхухьаш транспорто дІадоаржаду дуккхача моттигашка.

Хьалхарчул воагІа лел амброзеца къовсам лоаттабар вай республика столице — Грозне, цун Ленински, Заводской, Старопромысловски, Октябрьски районашка. Октябрьски района Новопромыслай карара лаьтта, дерригa хІана дац аьнна, амбрози тІайолаш да. Грозненски горисполкомо массехказза хьалхадаьккха доллашехьа. Октябрьски райисполкомо хІама дац цу гІулакха. ХІара шу массаза доал шерагІа яржаш латт амбрози, хІаьта цун ги йоачан хилча а лоа дешача а боса оагІонашкара ухача хиша хьаккхуь городе, города юхе дадача боахамашка.

1971 шера КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюроси республика Министрий Советои лаьрххІа соцам арахийцар амброзеца къовсам лоаттабараи из сихагІа дІаяккхараи партийни советски органий теркам тІаберзабеш. 1973 шера уж йоархІаш дІайоахаш деча балхашта дикагІа кулгалде Министрий Совета соцамах вІашагІъехкар республикански районнии штабаш. Цхьан юкъа дика тоабаьбар из болх штабаша, бакъда, укх шера цар болх гуш бац.

Геттара йирча сурт да хІанз республика юрташка гуш дар. Улицаш, ковнаш хьалдизад йоархІех, амброзех, позиликах. Уж йоархІаш дІаяхара хІама деш яц юртий, поселкой Советаш.

КПСС обкома бюроси Министрий Советои амброзеца лоаттабеча къовсама тІахьожам бе декхарийла яь санэпидстанци юстара яьинай цу гІулакха. ТІаккха уназцІенои органаш мара кхы мала хила веза наха юкъе лазараш дІа ца даржийтара оарцагІа воалаш! Республикански санитарни службай декхар да цу гІулакха чІоагІа уйла яр, моттигашка из болх тоабара оарцагІъялар.

Массехк ди мара дисадац амброзе зиза даккха. Цудухьа, кхы тІехьа а ца тетташ, боахамашка вІашагІйохка еза цунца къовсам лоаттабу звенош. Зиза даккхале из дІа ца яьккхача пайдана дац гІулакх. Районни штабаш бетта шозза хьажа декхарийла я беча балхага, нагахьа санна из кхоачаш ца дераш нийслойя, уж бехктокхаме оза беза РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа.

В. ПАВЛОВ,
Нохч - ГІалгІайченерча баьцовгІай карантина госинспекце начальник.

КАЛИНИНСКИ БОЛАТА «ЛАЬТТА ОАХКАРАШ»

Экскавтораш йоацаш йола вай ханара гІишлои майда дагайоха а хала да. Дукха ха я лаьтта оахкарий халача балха тІа уж юкъе яьнна, керда автомагистралаш, машиннаькъаш дехкача, лаьттан кІала гІолла наькъех тІехвувла моттигаш, мехкдаьтта дІаухийта проводаш еча дика гІовчаш хинна уж дІаэтта.

Калинински экскаваторни заводо арахец 0.5 кубически метр цкъара лаьтта хьаэца кодилг боалла пневматически хьисапера чархаш йола машинаш. Цу тайппарча класса экскавтораш арахеца Советски Союзе ше мара йоаца завод я из. Кердача технически хьалашца завод Іалашъярца, социально - технически дегІаяра план йоагІача беса кхоачашъярца коллектива торо хилар цу даькъе керттерчарех цхьа моттиг лаьца дІаотта. Цун продукци дІаухийт дунеи 54 мехка.

ХІанз Калинински машинашъераш производства юкъе керда модель йоалаеш ба. Цун дикала белгало — лелае атта хилар. Нагахьа санна хьалха кабина чу дукха рычагаш гуш хиннаяле, хІанз цар метта алхха геттара зІамига кхо ко мара дац. Кабина чура дикагІа гу гонахьа мел дар, машиниста къахьегама хьалаш тоаденнад.

Керда модель хьаеча Калинински конструкторашцеи технологашцеи цхьана къахьийгар цар Ленинградски коллегаша а.

Юбилейни шера завода коллективо тІайийцача социалистически декхараш тІа белгалдаьккха да кердача модела паччахьалкхен Знака аттестаци яйтилга.

Олег КУЛЕШ,
АПН корреспондент.

Доазол дехьара

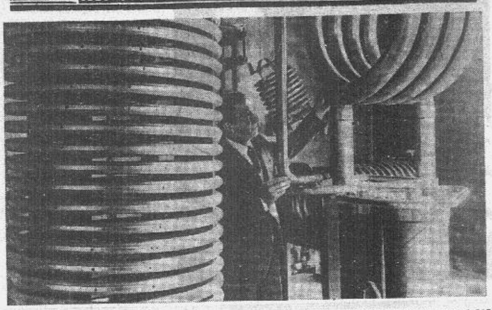

Югославе Социалистически Федеративни Республика. Белграда юкхе уллача Обреновацерча радиостанце оборудованега хьожаш ба. ТIеххьарча хана мехка хьаьй массехк керда низ бола радио- телепередатчикаш.

ТАСС фотохроника.

САРАЕВСКИ «БIАЬШЕРЕН ПРОЕКТ»

ХIанз Сараеве дешаркойи студенташи дукхагIа ба тIом хилале укхаза бахаш хиннача нахал.

Югославена юкъе уллача Боснеи Герцеговинаи керттерча города хьалха цIаккха а дайза дац гитлеровски гIаьрахошта кIалхар яьккхачул тIехьагIа хиннар санна дола сиха дегIаяр. Цун йистошка дегIаньхкай металлах хIамаш еча промышленноста йоккхий предприятеш, машинаш ю заводаш, мебельни фабрикаш, кIадаш ду а кхачан а комбинаташ. Хьалха ремеслашца, торговлеца яхаш хинна город, хIанз промышленни йоккха центр хинна дIаэттай. ТIом хилале хьалха укхаза баьхача нахал пхезза дукхагIа ба хIанз городе баха нах, баха нах дукха хиларца югославски городашта юкъе йиълагIа яр из.

Ахкан бетташка Сараево хаза йиш я дуккхача къамий метташца ду къамаьл. Укхаза ух дукха югославски а доазол дехьара а туристаш. Укхаза хул Югославе гIолла туристически наькъашка баьхка вай мехкахой а. Сараево — из дукха хана денз Малхбоалени Малхбузени культураш вIаши ювзалу город. Пхи бIаь шера турецки лоала кIяла лаьттача хане денз укхаза йисай говзанчаша — чеканщикаша хьаю хIамаш дошох, дотох яь качйоадоргаш, гIозараш, гIалкхаш кхыйола хоэнеш йохка малхбоален базар. Эна торо я турецки кальян а, гоама шира тур а, дахчах яь йоккха кIерамаш чулоаттадерг а геттара шера шальвараш а. Наха бIарга а гуш уж хIамаш хьаеш батIача ремесленникаша укхаза бу болх. Города эгара къаьнагIча моттиге вIаши уллув дагIа провославни килаз, бусалба наьха маьждиг, католически костел.

КIеззига лохехьа я австрийски господство хиннача хана хьадаь доккхий цIенош тIа дола кварталаш. Лоамара Iодоагlача ерригача городах чакхдоалача Миляцка яхача хина набережне тIа я Австро-Венгре владычествана Босния Герцоговинаи кIалхара яккхара къовсам лоаттабаьча кагийхой патриотически организаце «Къона Босны» яха Музей. Цунна юкхе асфальта тIа IотIаьха я сага когий лараш. Из я цу организаце члена Принцип Гаврила австрийски престола ханаследника Фердинанд Франца топпа йиитта моттиг. Из ва империалистически державаша дуне хьалхара тIом хьабола бахьан хилар. [illegible] тIехьаьа лакха ларча яхаш шера улицаш, [illegible] Iалашцаш вай хаьара шеноп, никкэлш, болхьаш йола кечн Сараево. ТIом дIабаьхча я шерашка цига хьалъын 50 эзарне совгIа квартира.

Дукхача шерашка бахача нах тIаьатттаеш цхьа бала ба Сараеве. Из ба промышленни предприятеш, автомобилаш араяхусаеча газаша гулбу кIур. ХьалхагIа, городе промышленность йоацача хана, цIенош дахчан цIераца дIоахлеча хана курорт лоархIар цох. Геттара цIена дар цигара фо. ХIаьта хIанз фо бIехдар боарамал тIех да. Къаьстта чIоагIа бIехлу из Iана хана лохача сортах бола кIора чу техкаш дукха йоккха йоаца 350 котельни болх бе йолаелча. Лоамашта юкъе чу теIача, город уллача моттиге вIалла мух хилац ала мегаргда. Белгалдаьккхал укх тIеххьарча шерашка са доахача моттигашта лазараш хиннача горожаний боарам лакхбеннилга.

Города Iаьдалаша баьча сопамах югославски кегайоазоно «Сараевски бIаьшерен проект» аьнна цIи тилла комплексни план оттаяьй гонахье лораяра.

—Фо бIех ца дайтара тIабербаьча лостама керттера гIулакх лерхI оаха Сараево йизза газификаци яь хилар,—дувц городской скупщина председатела заместитела Джанкич Фикрета. —Квартираш. йIохъяра а промышленни предприятешта лаьрхIа дола доагор я хургья Iалама газ. Цу гIулакха тхо деккарийла да Зворникера Сараеве кхаччалца лоамашка 90 километр дIоахал дола газопровод йилла. Геттара хала хургда города юкъе турбаш яхка а.

ШоллагIа дола деклар — мамогга юкъара транспорт тIа-тIа дегIайоалаяр. ХIанз дукхагIа, йола транспортни средстваш доалахьара автомобелаш я. Тха безам ба юкъара транспортни парк шозза алсамъяккха. Эгара чIоагIагIа городской транспорт дегIайоалаяра новкъарле ер да къаьнача районашкара улицаш автобусаш, троллейбусаш, кхыметале автомашинаш лела ца могаш гоотта хилар. Городе хьаберrба дукхагIа йола транспорт дIа-юха леларгйола шера ши некъ. Моттиг лоаман рельеф йолаш хиларца цхьацанахьа тоннелаш яха езаргья.

Город хьалъяра Сараевски института кулгалца оттаь проект чакхйоаккхилга хIанзале дIадоладаьд. Йолаш я хьатIайоагIа пятилетка дIайоалаяш чаккдаха дезача балхий нийса график. ТIаккха Сараево хьалха ше хиннача тайпара цIена хургья. Гонахьара среда лорая [illegible] коммунальни проблемаш [illegible]

2 миллиард динар эцаргда республика бюджета тIарен промышленни а торговле а предприятеша еча отчисленей чотахи.

Къамаьл деш тхоьа хайра хIанз Сербе территоре тIа юллаш латтача газопровода чура Советски Союза Iалама газ Сараево дIанйергйолга. Из хургда вай мехкашара шун бувзам хоттта цхьаькха а цхьа тай. Босния Герцоговине — Югославера йоккхалга диллача кхоалагIа йола республика — боккхача лаорхIаме я советско-югославски вIаши цхьана леладеча гIулакхашта.

Сараево доттагIлен бувзам хьаллоаттабеш я Бакуца. Уж я вошал даь городаш. ХIара шера делегацеш ухийташ тайп-тайпарча доакъой опыт дIа-са йовзийтт цар. Боснийнеи Герцоговинайнеи СССР новкъостал ду лаьттагIа доахка дIаьхий рузкъаш карадерзадеча. Зворнике советски технически гIонца хьалъеш я арахецача продукцех цхьа дакъа лоаттасча оборудоване метта вай мехка кхоачаргйола глиноземни завод. Советски Союзо дакъа а лоацаш эгаяьккха тоаеши шеръеши я Зеницера металлургически комбинат. Дукха ха йоацаш цига болх бе йолаеккай шера 2 миллион тонн, вешта аьлча шозза дукхагIа, болат лоаладе торо хулийта кислородно-конверторни цех. ХIанз Зенице хьалъеш я Югославе эгара йоккхагIа йола, СССР ера оборудовани лоаттаю домна. Советски технически новкъосталца хьалъеш а хьатъе йолалургйолаш а йолча объекташта юкъе йоагIа Гацкора электростанци, Омарскора аьшка рудникаш, Приедорера металлургически завод. Шийна оагIорахьара республика предприятеша, царца сараевера яраш а йолаш, шоай продукцех цхьа дакъа СССР дохьийт. Вай мехка цу югославски республикера хьаьх, масала, бокситаш, трансформаторни подстанцеш, арматура, бахача наха шера эша товараш.

Ерригача Югославерчар санна Боснияи Герцоговинаи къахьегамхоша дега тоам хинна хоза хеташ тIайийнар СФРЮ Президент, СКЮ председатель И. Броз Тито официальни доттагIлен визитаца СССР гIоргтагIлен [illegible] ХIара югославски а советски кулгалхой къаьстта И. Броз Титон Л. И. Брежневи вIашагIкхетар. [illegible] Зеницки комбината металлургически завода директора Шехалич Экрема. [illegible]

Д. ДЫМОВ, ТАСС корреспондент.

Белград.

Инде столица — Дели. Городе лела лоархIаме транспорт я велосипед.

ТАСС фотохроника.

ЭНКАД ЯХАЧА ПРЕПАРАТА БIАРГСА ТОАДУ

Нуклеотидий комплексагIа латта ЭНКАД яха препарат «пигментни ретинит» яхача лазара дарба деча юкъейоалайир цIи хезача советски офтальмолога профессора Фукс Бориса. Из хала, тIа-тIа чIоагIлуш дола, маьркIижа боад белча бIаргса ца гойта лазар да («бийсанна бIаргса довр»). Готлу бIаргса, ха дIа мел йода цул ирал йов. БIарга сетчатка тIа отт ший тайпара кIай. ТIехь-тIехьагIа дIа а даржаш йистошкара из кхоач овланга. Из лазар дай-ноаношкара берашка доал, цудухьа цхьан дезале массехк саг хила тарлу лазар кхийтта.

Тайп-тайпарча мехкашкара офтальмологаш цу лазара бахьанаш лаьрххIа тохкаш бале а, цу хьакъехьа тоъала толамаш даьха дале а цунна дарба дара эффективноста хьакъехьа дола дош хIанз а дашханза да.

Дай-ноаношкара берашка дувлача сетчатка лазара дарба дара методаш вай мехка леха иттех шу да. Уж тахка доладир профессора Фукса, организме гена хувцамаш хилар кхоачашдара эша рибонуклеотидаш кIезига хиларца хьахул из лазар (цунца цхьана сетчаткадар) яха гипотеза хьалхатеттачул тIехьагIа. Иштта гучаяьлар ЭНКАД яха препарат.

Клинически хьалашка ЭНКАД оаха тахка йолайир 1970 шера Гельмгольца цIерагIча бIаргий лазарий Московски Iилма-тохкама институте. Иштта чIоагIа теркам тIабахийтар дарбан психологически эффектаца бувзам бола псевдоположительни оала гIулакхаш ца хилийтара. ГIулакх латташ да цкъаза иштта а кхетадеш дола, саг шийна дарба хилар дезаш хиларца, дарба хиларах теша гIертилга совдаларца. Цо ший аргIагIа лораш боах молхаех дарба хилара мах лакхбе. Уж гIулакхаш мамогга ца хулийташ юкъера дIадакара оаха юкъеэзай тIахьожама тохкамий комплекси электроретинограммеи. ТIеххьарчо торо хулийтт сетчатка биопотенциалаш дикагIа йовза: пигментни ретинит хилча электроретинограмма е вIалла йоацаш хул е геттара лоха хул.

ХIанз укх сахьате тхога да 200 совгIа унахочоа даь тохкамаш: царех цхьабараша дарбан курс кердаьхкай шиннегара ворхIазза кхачалца. Царех 80 саг дарба хинна ва. Из дарба хилар тIехьле йолаш да бIаргса тоадаларца (шерлу бIаргса, совдоал цун ирал) е лазар аттача доал. Пигментни ретинит тIа-тIа совдувлара лоархIамбича, цунца саг инвалид хулаш хилар лаьрхIача кхыметтале бIаргса довр тIехьа далар а толам лархIа беза. 4—7 шера вIаштта (шера шозза) унахочоа цахаддаш дарба деш тIахьожам лоаттабаро 60 процент наха дика хьоккхам лу.

Са белгалдаккха безам ба ЭНКАД яхача препарата дизза дарба ца делга. Цо кIезигдукха дарба ду е юхатох лазар. Цунца дийза «пигментни ретинита» дарба дара дешаш цхьан даькъе дашхарг лархIа мегаргда. ХIанз хьалхашка латта декхар да рибонуклеотидий комплекса механизм кIоаргга Iомаяр. Цу гIулакха болх беш я цхьана тохкамаш ду Iилман болхлой, клинацистий йоккха группа.

Лев. КАЦНЕЛЬСОН, бIаргашта хулача лазарий Гельмгольца цIерагIча Iилма - тохкама Московски института профессор. (АПН).

КУЛГАЛХОЙ ЙОАККХОНГА ХЬЕЖЖА...

РЕЙД

Кастта дIадолалургда дешара керда шу. Деша дагIа бераш дика тоаяьча классашка деша Iоховша деза. Миштта кийчъяьй Назрановски района школаш хьожаш хилар укх деношка «Сердало» газета рейдови бригада.

БIарг хьоасташ IажагIа, кIай, сийна басараш хьекха, хоза кийчъяь коридораш, нийсача мугIарех парташ, истолаш, гIандаш латта классаш, керда мебель, корашка дадаш цIена кисеш, массанахьа баь лостам—иштта сурт дар Наьсарерча № 3 йолча юкъерча школе тхона бIаргдайнар.

Педколлективо, школа директора Д. Ш. Беркенхаева, завхоза Б. И. Барахоева цIенхаштта йоакхо яьй школа ханнахьа кердача дешара шерага кийчъяра. Ханнахьа эша гIишлон материалаш а Iалашъяь бераш чухеццашехьа дIадоладаьд укхаза кийчон балхаш. Тоаяьй котельни, школа чуйолча цIеноштa топпар хьаьхаб, кIир техай, тхов тоабаьб.

Школана ремонт ешшехьа кийчъяьй физика, химе, математика, биологе, кхыйола дешара кабинеташ. Из бахьан долаш керда дешара шу дIадоладара де мел дезар даь чакхдаьккхад укхаза цхьа бутт хьалха. Тахан а бераш чуэца кийча я школа.

Школашка ремонт яра гIулакха кулгалхоша лерттIа йоакхо яра тешал деш да Пхьилекъонгий-Юртарча юххьанцарча школе тхона бIаргдайна сурт а. Из чуйола цIенош къаьна да. ХIаьта а кердача дешара шера дика кийчо яьй укхаза. Басар хьекха къегаш да уйнаш, чухьнахьара а арахьара а топпар хьаьхаб, кIир техай, пишкаш тоаяьй. Школана а хьехархошта а кхоачам хиллал доагор Iалашдаьд. Школа директора Хамхоев Хаматхана хьехархой а дешархой дай-ноаной а оарцагIбаьха болх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш, керда дешара шу дIадоладара ханнахьа школа кийчъяь яьккхай укхаза.

ДукхагIа йола школаш дика тоаяь тахан а тIехь кийча я дешара керда шу дIадоладе.

Цхьабакъда, кхыча тайпара да гIулакх Экажкъонгий-Юртарча юххьанцарча школе. Цунна кулгаллеш ва Цолоев Мувса. Укхаза ков дизза нувхаш латт. Школа чуйола цIеношь пенаш ийттIа, топпар Iобаьнна да, дохадаь да кизгаш, массанахьа а бIеха я. Цхьан цIагIа Iоккхайса яда дешара пособеш, приборш. ХIанз а ах тхов мара тоабаьбац, еха латт карт, коа ягIа лакхъенна йоархIаш, дажаш лел доахан.

ЦхьоалагIча августа мара йолаяьяц укхаза ремонт. Школе болх беш я ийс саг чувоагIаш йола бригада. цхьабакъда царех шинъ мара болх хьабе ховш саг вац, вожаш бераш да. Тхона хет, сихагIа нах оарцагI ца боахе 216 дешархо цхьоалагIча сентябре деша ваха моттиг йоацаш вусаргва, аьнна.

Кхы дикагIа лелац ТIой-Юртарча № 1 йолча юкъерча школера ремонтни балхаш а. ХIанз а тоадаь даьнадац тховнаш, уйнаш, хувца дезаш да наIарийи корийи сапагIаш, кхыдараш. Актови зале, столове хIанз а саго кулг техадац. Ерригача классашка, коридорашка бIеха я. Цхьан цIагIа Iоккхайса яда дешара пособеш, приборш, географически карташ, макеташ. Цига дIачувваха Iалаьмате хала да. Цкъарчоа хеталу бIаргчача шера укхаза саг хиннавий-хьогI аьле. КорайоагIаш яц директор Дударова Iайшет.

Укхаза ремонт еш йоалл ворхI саг чувоагIаш йола ремонтно-гIишлошъеча управленера бригада. Тхо цига хиннача дийнахьа бригадир Кодзоев Яхьья районе вахавар кирпишк я. Болх беш наIар санагIага хьожаш йоаллар цхьа кхалсаг, йIовхал хьателаш йолча батареяшта басар хьоккхаш воаллар цхьа кIаьнк. Юхебисараш кодаме баха балха бацар.

«Оаха оттаяьча сметашка хьежжа райфинотдело ахча хьахийцадац, цудухьа ханнахьа кийчо е вIаштIехьдаьннадац тха», яхаш бахьанаш увттаде гIерт цхьайолча школай директораш, цу юкъе Дударова Iайшет а Цолоев Мувса а болаш. Из нийса дац. Кхы Iа яха чумохкадаь деце а школашта кагий ремонт яра ахча хьакъоастадаьд республика просвещене министерствос а райисполкомо а.

Белгалдаккха деза цхьаькха а. ТIой-Юртарча № 1 йолча юкъерча школана ремонт яра итт эзар сом ахча ремонтно-гIишлошъеча управленена (начальник Нальгиев Бахьаудин) дIаденна дукха ха я. Таханарча дийнахьа укхаза балхаш 6,5 эзар сома мара даь баьннабац РСУ болхлой.

Тхоашта дайна сурт дIадийцар оаха районо заведующега Ужахов Iамирханага. Цига кхийтар тхоах РСУ начальник Нальгиев Бахьаудин а.

— Тахан дIайихьай оаха цига эшаш йола цхьа эзар кирпишк, юхейнсар укх деношка дIахьоргья, — йоах Нальгиева. Цигара болх иштта эсала лелалга сона хацар. Укх деношка, цу бригадана новкъостал де нах бохийтаргба оаха.

РСУ начальника яхар бакъхургхиларах теша безам ба. Дале а, цунга хатта доагIа фу деш хиннай бригада хIанзалца? 15-ча июне денз болх беш я яхаш ма йий из. Цо фу ду начальника а ца хой из ховргдар малав?

Боккха лоархIам болаш да цу гIулакха къахьегамхой коллективаша школашта шефски новкъостал делга а. Цу хьакъехьа дика хьоккхам гойтаб Наьсарерча АМООС-а коллективо (директор И. Абадиев). Цо еннай Наьсар-Кертерча юкъерча школана цемент, басар, линолиум, балхаш чакхдоахача эша хIама хьатIая трактор.

Шефаша гIо даьча дикагIа чакхдаьннад школаш кердача дешара шерага кийчъяра гIулакх. Цудухьа бакъахьа дар, цунна ерригача а боахама организацеша а йоакхо еш хилча.

Дешара керда шу тIаккхача йисар геттара кIезига ха я. Из лерттIа дIадоладара оарцагIбовла беза района кулгалхой, ерригa общественность. Зехьа ма доаде цхьа ди-м хац тхона, цхьа сахьат а!

«Сердало» рейдови бригада: З. БУЛГУЧЕВА, Назрановски района инспектор; Х. КОЛОЕВ, «Ленинникъ» газета болхло; А. САГОВ, тха соб. корр.

ФРАНЦЕРА КАРТИНАЙ ВЫСТАВКА

«Арлекин» яха Пикассо Паблой цIи хезя шедевр гойташ да А. С. Пушкина цIерагIча изобразительни искусства Москверча музее, укхаза вIашагIъеллача французски живописа выставке. Шин мехка юкъера культура маьхала хIамаш дIаюха довзийтара планагIа Советски Союзе денача мастера динъ картинагIа цаI да из. Помпиду Жоржа цIерагIча искусстван культуран Къаман центра коллекцера экспозице юкъеяхай кхы а Франце инъ художника произведенеш — Матисса, Дерена, Дюфе, Медильяне.

ХIанзара выставка боарамга диллача йоккха иц — дерригa цхьайтта картина. Дале а, Францера эгара хьалха денача цу полотнаша шер а бу сов а боах XX бIаьшерений цIи хезача Франце художникий творчествах бола кхетам. Масала, Матисса цхьа болх — «Ши наьша» 1941 шу тIалатташ ба Цу хенара художника болх вайцига практически бовзаш бац. Цул кIезигагIа теркам тIаозаш дац цун шоллагIа дола «Дешаш яр» яха, дIадахача бIаьшерене дехкаш хиннараш санна дилла сурт.

Выставке ухарий теркам тIаозаш да Москвера я а юкъейоагIаш йолча вай музеешка цар творчество шера гойтача Пикассо а Дерена а балхаш. Къаьстта хоза хеташ я Модильяне а Дюфе а произведенеш. Уж мастераш вайцига бовзаш ба тайп-тайпарча хананшка доазол дехьарча выставкашка гойташ хиннача, алхха массехк картинашца. ХIанз Москве денад кхо полотно — Модильяне «Лолотта», Дюфе «Сент-Андресера пляж», «Первооткрыватели» яхараш.

СССР-ен Францен культура дIа-юха йовзийтара цхьана леладеча гIулакхий плане къаьстта моттиг дIалоацаргья хIанзарча выставко. Исторе чухь Францера картинаш эгара хьалха юкъедихьад музеи массазарча экспозицена, укхаза уж хургда ялх бетта вIаштта. Москвера цул тIехьагIа уж дIахьоргда Эрмитажа залашка дIаоттадара Ленинграде.

Борис БУКАРЕВ, АПН корреспондент.

СССР—ФИНЛЯНДИ: ЦХЬАНА КЪАХЬЕГ ТОРФ ЙОАККХАРАША

21 — 26 августе дIаяхьа лерхI пхелагIа йола советско-финляндски болхлой группа торфа даькъе Iилма-технически цхьана къахьегара хьакъехьара заседани. Цу заседане дакъа лацара Финлянде йодаш я РСФСР доагора промышленноста министра заместитель Соколов Борис керте вола Советски специалистий группа. Советски а Фински а специалисташа дуацаргда вIаши цхьана къахьегара дешаш, иштта белгал доахарг да 1990 шерага кхаччалца Советски Союзаи Финляндеи юкъера дIахойодача хана торгово - экономически промышленни Iилма-технически доакъошка цхьана къахьегар кIоаргдареи дегIадоаладареи балхаш, дуккхача ханна йолча программа гаргара декхараш.

РСФСР доагора промышленноста Министерстве АПН корреспондентага баьча хоамах вIаши цхьана къахьегара, хьалха хиннача Советско-Финляндски болхлой группа засе- дане чIоагIъяь шера план толамца кхоачашъеш я. Советски а фински а специалисташа локкха дакъа лоац шинна мехка торфяной промышленность дегIайоалаяра Iилма-тохкамеи практически цхьана балхаш деча. Тохкамий керттера ло- стам — йоаккхаш йола торф комплексни пайда эцаш дIаяхийтар.

Николай КОТЛЯРОВ. (АПН).

ТАДЖИКСКИ ССР. Ленинабадски областерча Ходжентски района Фрунзе цIерагIча колхозерча боамби чуэцача комбайна механика - водитела, республика заслуженни механизатора Д. Нурматовас соахка 300 тонн боамби баькхар ший участка тIара. 1976 шера Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах, боамби дукхагIа баккхарей из паччахьалкхенга бохкарей планаши социалистически декхараша кхоачашдарах цунна еннай Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цIи. Юбилейни шера Н. Нурматовас лаьрхIад ший участка тIара 350 тонна «кIай дошув» гулде.

В. КУЗЬМИНАИ М. БАБАДЖАНОВЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ ЦИРК

19 АВГУСТА ХЬАЕЛЛ

КЕРДА СЕЗОН

ГРОЗНЕ ЭГГАРА ХЬАЛХА ГОЙТАШ ХУРГЬЯ.

РСФСР заслуженни артиста, «Бриллианташ доахка аьннар хула дошо гIадж» яха иллюзионистий Дунен халкъашта юкъера приз яьккхача Отара Ратиане кулгал а деш «Гушвоаца саг» яха фантастико-приключенчески аттракцион. Цирка программагIа советски цирка говзанчаша дакъа а лоацаш дукха сакъердаме хIамаш гойтаргда.

БIаргчача сайрийна манеже наьха самукъадоаккхаш хургва клоун ГОША АФАНАСЬЕВ.

Билеташ дохкаргда Iуйрийна денз 20 сахьат даллалца.

Хьанийю коллективо хьажа бахкара заявкаш.

Цирк гойта долалу сайрийна 19 сахьати 30 минути даьлча. ХIаьта шоаттденошка шоззей: 15.00, 19.30 яьлча, кIиранденошка кхоззей: 12.00, 15.00, 19.30 даьлча гойташ хургда.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 август.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Iуйранара гимнастика». 9.30 — «Городаши нахи» яхача циклацара «Волгоград» яха телевизионни документальни фильм. 10.05 — Берашта дола фильм. «Иван Макарович» яха художественни фильм. 11.25 — «Вай биографи. 1963-гIа шу». 14.30 — Iилман-популярни фильмай программа. 15.20 — ДIалокх дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Слепокуровс. Баян. 15.50 — «Вайна Iалам довзаргда». 16.15 — Шахматни школа. 16.45 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта». 17.30 — «Поэзия». Цадаса ваь 100 шу дизарга. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Нохч-гIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Сийлахь-йоккха Октябра 60 шу дизара толамашца наькъа гIоргда. Долакха-Юртахи ТIой-Юртахи дола дувцар (гIалгIай меттала). 19.10 — СССР Конституце проекта хьакъехьа йола беседаш. ЙиълагIа передача. «Паччахьалкхен саги». Передача дIахьу политически обозревателa Вознесенске. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва юридически Iилмай доктор, профессор Крутоголов. 19.40 — Приключенчески фильма экран. «Филателист кхалхар» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Иллеш доах Радмила Караклайча». 22.00 — «Универсиада-77». Болгарера передача. Интервидение. Йистеяьлча кердадараш.

саз а малх хилба» яхача дунен халкъашта юкъерча фестивала доакъашхой хиннача художественни коллективий концерт. 10.15 — Шим. «Тха коара бераш» яха телевизионни спектакль. 11.10 — «Дайн бераш» яхача циклацара «КамАЗ Болхлой тIехье хьахилар» яха документальни фильм. ДIадоладалале хьалха къамаьл ду йоазонхочо Сурковс. 14.30 — Документальни фильма программа. 15.05 — Чехов. «Чайка». 16.05 — Берашта дола фильм. «Голубой патруль» яха телевизионни художественни фильм. 17.10 — «Москва а москвичаш а». СССР Конституце проект ювцача дакъа лоацаш ва РСФСР заслуженни гIишлошъярхо Капустин. 17.40 — Югославе халкъа творчество. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Универсиада-77». Болгарера передача. Интервидение. 19.00 — «БIаьшера керттера гIулакхаш». Сальвадора Компарте Генеральни секретаря новкъоста Шафика Хорха Хандала интервью. 19.15 — «Стихай дукхадеза мугIараш». Фильм-концерт Есенина стихаш дIаеш РСФСР халкъа артистка Доронинас. 19.50 — СССР Конституце проект ювц. Къамаьлаш ду социалистически къахьегама шозза турпала. Паччахьалкхен совгIата лауреата, РСФСР Лакхехьарча Совета депутата, академика Мальцевс а СССР халкъа боахама карагIдийннарий выставка директора хьалхарча заместитела Кальченкос. 20.00 — «Вай биографи. 1964-гIа шу». Интервидение. 22.50 — «Универсиада-77». Болгарера передача. Интервидение. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Иван Борзых а цун бригада а». Телевизионни документальни фильм. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — СССР Паччахьалкхен Академически симфонически оркестра концерт. Дирижер — РСФСР халкъа артист Темирханов. 19.10 — СССР Конституце проект ювц (нохчий меттала). 19.20 — Шоана новатораш. 19.35 — «Цадера хьаьвьна кавказхо» яха телевизионни фильм.

II ПРОГРАММА

18.00 — «ТIеххьара ди» яха телевизионни документальни фильм. 18.15 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — Теркам белаш опыта. «Хургдолча ялата йоакхо хIанзе денз дIайолалу». Передача дIахьу РСФСР заслуженни агронома Ковальске. 18.55 — ТIехьаусаш юхе цхьаккха а воацаш. «Красный молот» завода коллектив (нохчий меттала). 19.25 — Киножурнал. 19.35 — «Письмона тIехьа — саг» (гIалгIай меттала). 19.55 — Концерт.

19 август.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Iуйранара гимнастика». 9.30 — «Мас-

РАДИО

18 август.

6.30 — Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизарга. Хьайбаш лелаерий юбилейни вахта. Малгобекски районера передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Беламе иллеши халхара ашараши (гIалгIай меттала). 9.15 — «Общественни порядкана ха тIа» яха радиожурнал. 9.35 — Прокофьев. Пушкински вальсаш. 9.45 — КПСС XXV-ча съезда сопамаш кхоачашде. Кхоачамех пайда эца. Ацетоновай заводера передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Йоазонхочун Бокова къамаьл (гIалгIай меттала). 17.20 — Ашараш (гIалгIай меттала). 17.30 — СССР Фе флота денга. «Дахьен ткъамаш» 17.56 — ХIара балха денна — дикала знак. Социалистически яхье хьалха. «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоаккхача управленера передача. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23—28, Грозне 25—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—6 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 20—25 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкамасекретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ05219. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6074.